

Explanation and criticism of the components of common educational styles based on the view of Imams Athar

Masoumeh Khonakdar Tarsi ^{1*} | Ahmad Salahshouri ²

1. Assistant Professor of Philosophy of Education, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran. Email: Khonakdar@uma.ac.ir
2. Associate Professor, Department of Philosophy of Education, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabatabaee University, Tehran, Iran. Email: ah.salahshoor@gmail.com

Abstract

The purpose of this research is to explain and criticize the components of common educational style based on the point of view of Athar Imams (AS). The method of this research is applied in terms of purpose and qualitative in terms of approach of qualitative content analysis. The method of data collection is a library and its tool is to take files and use Islamic works and compositions. The sampling method was purposeful and in the data analysis method, after studying the narratives, the main categories related to the educational style were categorized and based on the initial coding, similar codes were created under each category, and in the later stages, these categories were compared and completed based on the general categories of a main category. The results of the research showed that in the authoritarian parenting style, the parents emphasize on reprimanding and punishing the children in diagnostic situations, expecting reasonable and measured behavior without considering the child's ability, introducing the standards of life from the parents and reaching their desired goals with maximum responsiveness and demand. Permissive, autocratic and neglectful parenting style also causes a further decrease in the proper functioning of children in individual and social dimensions. All styles, even the authoritative style, are used without considering the child's growth, if the level of ability and perception of the person is an important factor in determining the behavioral style. Authoritative parenting style, which is the closest parenting style to Islamic parenting style, is not applicable for all situations (especially difficult children). Each of the common parenting styles use the components in a fixed way, but in the parenting style based on the view of the Imams of Athar (a.s.), according to the age and condition of the child, a circular style is observed. Therefore, with paying attention to this rotating style, the Imams of Athar (pbuh) consider each of these styles suitable for a certain age period. Therefore, the six components of the educational style in the view of the Imams of Athar (a.s.), including kindness, freedom, control, ability, encouragement, and punishment, are completely different from the common educational styles.

Keywords: criticism, components, educational style, Imams of Athar (AS)

Volume info

Vol. 34
Series: 70
Spring 2026

Article Type

Research Paper

Article History

Received:
06 April 2025

Revised:
23 May 2025

Accepted:
28 May 2025

Published:
22 November 2025

ISSN – E-ISSN

ISSN: 8901-1857

E-ISSN: 2821-1685

Cite this Paper: Khonakdar Tarsi M & Salahshouri A. (2026). Explanation and criticism of the components of common educational styles based on the view of Imams Athar (AS). Journal of The Research in Islamic Education Issues. 34(70), 67-99

Publisher:
Imam Hossein University.

©
The Author(s).

شرح ونقد مكونات الأساليب التعليمية الشائعة بناءً على آراء الأئمة الأطهار (عليهم السلام)

معصومه خنكدار طارسي^{١*} | احمد سلحشوري^٢

١. أستاذ مساعد في فلسفة التربية، قسم العلوم التربوية، كلية العلوم التربوية وعلم النفس، جامعة محقق أردبيلي، أردبيل، إيران.

Email: Khonakdar@uma.ac.ir

٢. أستاذ مشارك، قسم فلسفة التربية، كلية علم النفس والعلوم التربوية، جامعة العلامة الطباطبائي، طهران، إيران

Email: ah.salahshoor@gmail.com

المُلخَص

يهدف هذا البحث إلى شرح ونقد مكونات أسلوب التربية الشائع استناداً إلى آراء الأئمة الأطهار (عليهم السلام). وقد اعتمد البحث المنهج التطبيقي من حيث الغاية، والمنهج النوعي من حيث الأسلوب، وتحديدًا تحليل المحتوى النوعي. وتم جمع البيانات من المكتبة باستخدام جمع البطاقات والمراجع الإسلامية. واعتمد البحث أسلوب العينة الهادف، وفي تحليل البيانات، بعد دراسة الروايات، تم تصنيف الفئات الرئيسية المتعلقة بأسلوب التربية، وبناءً على الترميز الأولي، تم إنشاء رموز فرعية لكل فئة، ثم في المراحل اللاحقة، تمت مقارنة هذه الفئات واستكمالها بناءً على الفئات العامة للفئة الرئيسية. وأظهرت نتائج البحث أن أسلوب التربية السلطوي يركز على محاسبة الوالدين ومعاقبة الأبناء في المواقف التثبيعية، وتوقع سلوك معقول ومتزن دون مراعاة قدرات الطفل، وفرض معايير حياتية من قبل الوالدين، وتحقيق الأهداف المرجوة بأقصى قدر من الاستجابة والمطالبة. تؤدي أساليب التربية المتساهلة والمتسلطة والمهملة إلى تدهور الأداء السليم للأطفال على الصعيدين الفردي والاجتماعي. وتستخدم جميع الأساليب، حتى الأسلوب السلطوي، دون مراعاة نمو الطفل، في حين أن قدرة الفرد ومستوى إدراكه عاملان مهمان في تحديد أسلوب السلوك. ولا يمكن تطبيق أسلوب التربية السلطوي، وهو الأقرب إلى أسلوب التربية الإسلامية، على جميع الحالات (خاصةً مع الأطفال ذوي السلوكيات الصعبة). تستخدم كل من أساليب التربية الشائعة عناصرها بطريقة ثابتة، بينما يُلاحظ في أسلوب التربية القائم على رؤية الأئمة الأطهار (عليهم السلام) أسلوباً دورياً متناوباً، يُراعى عمر الطفل وحالته. ولذلك، يرى الأئمة الأطهار (عليهم السلام) أن كل أسلوب من هذه الأساليب مناسب لفترة عمرية محددة. وعليه، فإن العناصر الستة لأسلوب التربية عند الأئمة الأطهار (عليهم السلام)، وهي: اللطف، والحرية، والضغط، والقدرة، والنطاق، والتشجيع، والعقاب، تختلف تماماً عن أساليب التربية الشائعة.

الكلمات المفتاحية: النقد، المكونات، الأسلوب التعليمي، الأئمة الأطهار (عليهم السلام)

السنة والرقم

المجلد: ٣٤

ربيع ١٤٤٧

ورقة البحث

تاريخ المقالة

تاريخ الاستلام: ٠٧ شوال ١٤٤٦

تاريخ المراجعة: ٢٥ ذي القعدة ١٤٤٦

تاريخ القبول: ٠١ ذي الحجة ١٤٤٧

تاريخ النشر: ٠١ جمادى الثاني ١٤٤٧

ISSN - E-ISSN

ISSN: 8901-1857

E-ISSN: 2821-1685

استناد: خنكدار طارسي، معصومه؛ سلحشوري، احمد. (١٤٤٧). شرح ونقد مكونات الأساليب التعليمية الشائعة بناءً على آراء

الأئمة الأطهار (ع)؛ مجلة العمى البحث في قضايا التربية الاسلامية؛ ٣٤: ٦٧-٩٩.

المؤلفون

الناشر: الجامعة الامام الحسين (ع)

OPEN ACCESS

تبیین و نقد مولفه‌های سبک‌های تربیتی رایج بر اساس دیدگاه ائمه اطهار(ع)

معصومه خنکدار طارسی*¹ | احمد سلحشوری²

۱. استادیار، فلسفه تعلیم و تربیت، گروه علوم تربیتی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. Email: Khonakdar@uma.ac.ir

۲. دانشیار، گروه فلسفه تعلیم و تربیت، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. Email: ah.salahshoor@gmail.com

چکیده

هدف این پژوهش، تبیین و نقد مولفه‌های سبک تربیتی رایج بر اساس دیدگاه ائمه اطهار(ع) می‌باشد. روش این پژوهش از حیث هدف، کاربردی و از لحاظ رویکرد، کیفی از نوع تحلیل محتوای کیفی است. روش گردآوری داده‌ها، کتابخانه‌ای و ابزار آن فیش برداری و با بهره‌گیری از آثار و تألیفات اسلامی می‌باشد. روش نمونه‌گیری به صورت هدفمند بود و در روش تحلیل داده‌ها پس از مطالعه روایات، مقوله‌های اصلی مرتبط با سبک تربیتی دسته‌بندی شد و بر اساس کدگذاری اولیه، کدهای مشابه زیر هر مقوله، ایجاد و در مراحل بعد، این مقوله‌ها با هم مقایسه و بر اساس مقوله‌های کلی یک مقوله اصلی تکمیل شد. نتایج پژوهش نشان داد که در سبک تربیتی مقتدرانه بر بازخواست و تنبیه فرزندان در موقعیت‌های تشخیصی از سوی والدین، توقع رفتار معقول و سنجیده بدون در نظر گرفتن توانایی فرزندان، معرفی معیارهای زندگی از سوی والدین و رسیدن به اهداف مدنظر آنها با حداکثر پاسخ‌دهی و تقاضا تأکید شده است. سبک تربیتی سهل‌گیرانه و مستبدانه و غفلت‌انگارانه نیز سبب کاهش بیشتر عملکرد مناسب فرزندان در ابعاد فردی و اجتماعی می‌شود. تمامی سبک‌ها، حتی سبک مقتدرانه، بدون در نظر گرفتن رشد فرزند به کار گرفته می‌شود در صورتی که سطح توانایی و ادراکی فرد، عامل مهمی برای تعیین سبک رفتاری است. سبک تربیتی مقتدرانه که نزدیک‌ترین سبک به سبک تربیتی اسلام معرفی شده، برای همه موقعیت‌ها (بخصوص فرزندان سخت) قابل اجرا نیست. هر یک از سبک‌های تربیتی رایج، مولفه‌ها را به شکل ثابتی به کار می‌برند اما در سبک تربیتی بر اساس دیدگاه ائمه اطهار(ع)، با توجه به سن و وضعیت کودک، یک سبک گردشی و دوار مشاهده می‌شود لذا، با توجه به این سبک چرخنده، ائمه اطهار(ع) هرکدام از این سبک‌ها را مناسب دوره سنی خاصی می‌دانند. بنابراین شش مولفه سبک تربیتی در دیدگاه ائمه اطهار(ع) اعم از مهرورزی، آزادی، کنترل، توانایی و وسع، تشویق و تنبیه کاملاً با سبک‌های تربیتی رایج متفاوت است.

کلیدواژه‌ها: نقد، مولفه‌ها، سبک تربیتی، ائمه اطهار(ع).

سال و شماره

سال ۳۴، پیاپی: ۷۰
بهار ۱۴۰۵

نوع مقاله

مقاله پژوهشی

سابقه مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۱/۱۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۲/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۱/۲۷

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۱/۲۷

شابا چاپی و الکترونیکی

شابا چاپی: ۶۹۷۲-۲۲۵۱

الکترونیکی: ۵۱۹۶-۲۶۴۵

استناد: خنکدار طارسی، معصومه؛ سلحشوری، احمد. (۱۴۰۵). تبیین و نقد مولفه‌های سبک‌های تربیتی رایج بر اساس دیدگاه

ائمه اطهار(ع)؛ پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی؛ ۳۴(۷۰): ۶۷-۹۹.

©
نویسندگان.

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین(ع)

OPEN ACCESS

مقدمه و بیان مساله

سعادت و شقاوت هر جامعه‌ای در گرو تعلیم و تربیت می‌باشد؛ زیرا شکل‌گیری هویت انسانی با تعلیم و تربیت صحیح، ارتباط مستقیم دارد. والدین اولین ارتباط را با کودک برقرار کرده و در شکل‌گیری ساختار زندگی آینده فرزندان موثر می‌باشند (کیمبل^۱، ۲۰۱۵: ۱۱۶) لذا توانمندسازی خانواده عامل مهمی در مراقبت خانواده محور برای دستیابی به نتایج مفید بلندمدت برای خانواده‌هایی با مشکلات متعدد است (کوسوما دوی^۲، ۲۰۲۳: ۲). تعاملات منفی که در محیط خانواده رخ می‌دهد معمولاً از ارضا نشدن نیازهای عاطفی در دوران کودکی آنها نشأت می‌گیرد (کایانتی^۳، ۲۰۲۰: ۱۱۷). وجود مشکلات رفتاری فرزندان به منزله روابط معیوب اعضای خانواده با یکدیگر است لذا، روابط در خانواده نیز در افزایش بروز مشکلات رفتاری و عاطفی در کودکان نقش دارند (حسن، ۲۰۲۳: ۱۲۱). بنابراین، والدینی که از دانش و آگاهی کافی در زمینه ارتباط با نوجوانان برخوردارند، فرزندانشان کمتر به رفتارهای پر مخاطره گرایش داشته، در نهایت تأثیر خوبی بر رشد فرزندان دارند (یانوارستا^۴، ۲۰۲۳: ۴۰۹). نحوه کنش و کیفیت روابط والدین می‌تواند بر ارضاء یا بازداری نیازهای روان شناختی فرزندان موثر باشد (نی میک^۵، ۲۰۱۶: ۷۶۳) چرا که فرزندپروری خوب و مثبت، ارتباط نزدیکی با پیشگیری از بزهکاری، اختلال رفتاری و روانی دارد (نور^۶، ۲۰۲۱: ۴۲۰). سبک تربیتی یک فعالیت پیچیده است که بر اساس دانش، نگرش و رفتار والدین ساخته می‌شود و شامل پیوند عاطفی و یک رابطه منحصر به فرد با کودک است و اعتقاد بر این است که بر نتایج فرزندان تأثیر می‌گذارد (کریشنا^۷، ۲۰۲۴: ۲۶). هر کدام از سبک‌های خاص تربیتی، بر رابطه بین والدین و فرزندان تأثیر گذاشته (خادارو^۸، ۲۰۲۱: ۲۸۹۸) و سبب رشد در تمامی حوزه‌ها می‌شوند (هایک^۹، ۲۰۲۲: ۲). پژوهش‌ها مؤید آن است که اکثر والدین در ارتباطات خود با فرزندان، بی‌ثباتند (یونسی، ۲۰۲۴: ۳۶). کیفیت سبک تربیتی، تأثیر بیشتری بر شخصیت کودک دارد تا کمیت

-
- 1- Kimble
  - 2- Kusuma Dewi
  - 3- Kayanti
  - 4- Yanuarista
  - 5- Niemiec
  - 6- Nur
  - 7- Krishnapradeep
  - 8- Khadaroo
  - 9- Hayek

زمانی که والدین با آنها سپری می‌کنند (طاهر^۱، ۲۰۲۴: ۶۱). بنابراین سبک‌های ناکارآمد منجر به آسیب‌پذیری کودکان در برابر اختلال‌هایی نظیر اضطراب، مشکلات رفتاری و آسیب‌های روانشناختی خواهد شد (سماح^۲، ۲۰۰۹: ۱۰۹). پژوهشگران در حوزه سبک‌های تربیتی، برای توصیف مولفه‌های تربیتی، ابعاد مختلفی را در نظر گرفته‌اند. گانتی^۳ (۲۰۰۸) به سه مولفه مهرورزی، اقتدار و کنترل، ریتمن^۴ (۲۰۰۲) به مولفه کنترل و محبت، یمینی (۲۰۱۷) به مولفه محبت و کنترل، بحر وهافمن (۲۰۱۰) نیز بر مولفه‌هایی همچون محبت و توانایی و وسع کودک، رینالدی^۵ (۲۰۱۱) به حمایت عاطفی و محبت و همچنین سطوح مناسبی از استقلال و آزادی، گوپلان^۶ (۲۰۰۹) به مولفه کنترل، منع خودمختاری و استقلال و آزادی، هیل استروم^۷ (۲۰۰۹) نیز به محبت و تنبیه اشاره کرده‌اند. از طرفی، اگر چه در اکثر پژوهش‌های موجود، سبک تربیتی مقتدرانه به عنوان یکی از موفق‌ترین و کارآمدترین سبک‌های تربیتی شناخته شده است، اما با توجه به روایات ائمه اطهار (ع)، نقطه ضعف و کاستی‌های جدی در این سبک تربیتی قابل شناسایی است (خنکدار طارسی، ۱۳۹۵). این امر، لزوم نگاهی انتقادی و چند بعدی به یافته‌های تجربی را خاطر نشان می‌سازد. از سوی دیگر، با نظر به نتایج پژوهش‌ها، دیگر سبک‌های تربیتی رایج نیز با محدودیت‌ها و چالش‌های عملیاتی قابل توجهی مواجه هستند. تحقیقات انجام شده نشان داد که سبک تربیتی مستبدانه، سهل‌انگارانه و حتی سبک مقتدرانه اختلال رفتاری را در فرزندان بوجود آورده، سبب بروز اختلال بیش‌فعالی و نقص توجه و اختلال اضطراب جدایی در کودکان شده و حتی والدینی که از سبک مقتدرانه استفاده می‌کنند، فرزندان‌شان یادگیری را ذاتی و سریع و ثابت نمی‌دانند و استفاده از این سبک، سبب بروز خشم و پرخاشگری کلامی و ایجاد خصومت در فرزندان (آهنگرانزایی، ۱۳۹۰: ۶) و همچنین نقش مهمی در تحقیرشدگی دارد (گلابی، ۱۳۹۷: ۳۷۲). بنابراین این سبک پیامدهای رفتاری منفی مانند پرخاشگری، اختلالات بیرونی و درونی و اختلال عاطفی به همراه دارد (افتخاری، ۲۰۲۲: ۲۵۳). منبع دریافت سبک تربیتی برای فرد مسلمان از اهمیت خاصی برخوردار است. بی تردید مطمئن‌ترین و مطلوبترین منبع، سبک تربیتی ائمه اطهار (ع) بوده که سبک ویژه‌ای در تربیت فرزندان داشته‌اند و

- 1- Tahir
- 2- Samah
- 3- Gunty
- 4- Reitman
- 5- Rinaldi
- 6- Goplan
- 7- Hillstrom

در آن، اصول و روش‌های تربیتی خاصی به کار گرفته‌اند(بناری، ۱۳۹۴: ۱۳۶). اگرچه پژوهش‌های بسیاری در زمینه بررسی تطبیقی نظریات اسلام و غرب در زمینه فرزندپروری انجام شده است اما، با توجه به مولفه‌های سبک تربیتی و مقدار توجه به هر یک از مولفه‌ها در دوره‌های سنی مختلف، به دیدگاه ائمه اطهار(ع) توجه چندانی نشده و بیشتر به جزئیات رفتار با فرزند پرداخته شده است. لذا این پژوهش بر آن است با توجه به سبک‌های تربیتی غربی و تاثیر آنها در نظام تربیتی کشور ما و عدم توجه این سبک‌ها به توانمندی‌های فرزندان و دوره‌های رشد در به کارگیری سبک مناسب هر دوره، به بررسی سبک‌های تربیتی موجود و نقد آن بر اساس دیدگاه ائمه اطهار(ع) پردازد.

مبانی نظری

در این بخش، مبانی نظری پژوهش با محوریت انواع سبک‌های تربیتی و سبک تربیتی از دیدگاه ائمه اطهار(ع) به اختصار ارائه می‌شود.

انواع سبک‌های تربیتی

بر اساس ابعاد، مولفه‌ها و عوامل سبک تربیتی، می‌توان به چهار سبک تربیتی اشاره کرد که عبارت است از:

سبک مقتدرانه

سبک تربیتی مقتدرانه ترکیبی از کنترل، حمایت و علاقه‌مندی منطقی است. فرزندان توانایی مذاکره و برقراری ارتباط موثر را پیدا کرده و به افراد مسئولیت پذیر و خودمختارتری در آینده تبدیل می‌شوند(کوستاناسیوس^۱، ۲۰۲۴: ۷۶۵). والدین از فرزندان خود تقاضای منطقی داشته و با ایجاد جو عشق و محبت، اجازه ابراز احساسات و بیان نظرات را به آنها می‌دهند(چادوری^۲، ۲۰۱۵: ۲۲).

سبک مستبدانه

سبک تربیتی مستبدانه با تقاضاهای بالای والدین و پاسخ‌دهی کم آنها مشخص می‌شود. والدین از فرزندان، انتظار اطاعت کورکورانه داشته و اغلب با فرزندان خود ارتباط برقرار نمی‌کنند.

1- Kostanasios
2- Chowdhury

کنند (آویسزوس، ۲۰۲۲: ۲). این والدین در صورت نقض قوانین، تنبیه خودسرانه اعمال می کنند (موحلیاواتی، ۲۰۲۳: ۳۲).

سبک سهل گیرانه

سبک تربیتی سهل گیرانه با تقاضاهای کم والدین و پاسخ‌دهی زیاد آنها مشخص می‌شود. در این سبک، تنبیه برای والدین کاربردی نداشته و به فرزندانشان اجازه می‌دهند مطابق میل خود رفتار کنند (کایانتی، ۲۰۲۰: ۱۱۸). در موارد شدید، این والدین حتی ممکن است نیازهای فرزندان خود را رد یا نادیده بگیرند (منسا، ۲۰۱۸: ۷۷). لذا این سبک سبب افزایش خشونت کودک به والدین می‌شود (پوروانینگتیاس، ۲۰۲۰: ۴).

سبک غفلت انگارانه

والدین در این سبک بر رفتار و عملکرد فرزندان نظارت نمی‌کنند و اگر چه با فرزندان خود درگیر هستند اما از آنها تقاضایی نداشته یا آنها را مورد کنترل قرار نمی‌دهند. در این سبک تربیتی، پذیرش و روابط بسیار محدود، کنترل ضعیف و بی تفاوتی نسبت به فرزندان وجود دارد (موحلیاواتی، ۲۰۲۳: ۳۲).

سبک تربیتی اسلامی

در قرآن و احادیث بر سبک تربیتی ویژه تأکید شده است تا فرزند بدرستی و بر اساس فطرت انسانی که خدا به وی عطا کرده است، تربیت شود. سبک تربیتی اسلامی، تأکید بسیاری بر اهمیت نقش تربیتی و والدگری دارد (پناهی، ۱۳۹۷: ۱۱۱). به تعبیر رسول اکرم (ص) روش مناسب تربیتی این است که والد بتواند شخصیت نیکو در فرزند پدید آورد؛ ویژگی‌های روانی، هیجانی و رفتاری هماهنگ با فطرت برایش فراهم سازد تا درست و عاقلانه بیندیشد؛ زندگی را شایسته تدبیر کند و روابط خوب و انسانی با دیگران برقرار سازد (حرعاملی، ۱۳۶۷: ۱۱۵). رسول اکرم (ص) مسئولیت پذیری و تربیت فرزند را همواره از حقوق و وظایف والدین معرفی کرده و تربیت کودک را از دادن صدقات بسیار به نیازمندان، برتر و با فضیلت‌تر می‌دانست (متقی هندی، ۱۴۰۹: ۴۶۱). ایشان فرمودند: فرزندان خود را احترام کنید و آدابشان را نیکو گردانید که بخشیده خواهید

1- Awiszu

2- Muhliawati

3- Mensah

4- Purwaningtyas

شد(حرعاملی، ۱۳۶۷، ج ۱۵: ۱۹۵). در سبک تربیتی ائمه اطهار(ع) والدین مسئول و فضیلت خواه، انتظارات در حد توان از فرزندان خود دارند، در تعامل با آنان متناسب با سن و دوره‌های رشدشان عواطف نشان می‌دهند؛ آنها را تنبیه بدنی نمی‌کنند و از قهر و به کارگیری تنبیه‌های سخت و طولانی مدت پرهیز می‌کنند(همان: ۱۱۴). از آنجایی که جامعه ما جامعه ای برخاسته از تعالیم دینی می‌باشد، بهتر است که شیوه تربیتی نیز براساس آموزه‌های اسلامی باشد تا انسان را به جایگاه حقیقی وی برساند.

پیشینه پژوهش

به سبب اهمیت انتخاب سبک تربیتی مناسب در تربیت فرزندان، این مسئله همواره مورد توجه پژوهشگران بوده و ابعاد گوناگون سبک تربیتی و ارتباط آن با موضوعات مختلف اجتماعی سنجیده شده است. نیکونژاد(۱۳۹۹) در پژوهشی نشان داد که یکی از بهترین شیوه‌ها در تعلیم و تربیت استفاده از مولفه محبت است. خنکدار طارسی(۱۳۹۵) در پژوهشی نشان داد که سبک فرزندپروری مقتدرانه بر تنبیه فرزندان در موقعیت‌های تشخیصی، کنترل زیاد و توقع رفتار معقول بدون در نظر گرفتن توانایی فرزندان تاکید دارد. وستانیس^۱(۲۰۰۶) در پژوهشی نشان دادند که استفاده همزمان از تشویق و تنبیه با اختلالات روانی و سبک‌های فرزندپروری توأم با تشویق زیاد و عدم تنبیه با فقدان اختلالات روانی در ارتباط می‌باشد. چنانکه ملاحظه می‌شود تحقیقات انجام شده و سایر پژوهش‌ها در این حوزه(خنکدار طارسی، ۱۳۹۵)، (پرچم، ۱۳۹۱)، هر کدام ابعادی از موضوع را با موضوعات دیگر سنجیده اند. این پژوهش با استفاده از نتایج پژوهشهای انجام شده و با استتطاق از روایات ائمه اطهار(ع) تلاش می‌کند سبک‌های تربیتی موجود را بررسی و در نهایت از دیدگاه ائمه اطهار(ع) نقد نماید.

روش‌شناسی پژوهش

روش این پژوهش از حیث هدف، کاربردی و از لحاظ رویکرد، کیفی است که از روش تحلیل محتوای کیفی استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش کتب حدیثی بحارالانوار، اصول کافی،

نهج البلاغه، کنز العمال، مستدرک الوسائل، وسایل الشیعه، محجه البیضاء، عیون اخبار الرضا، تحف العقول، غرر الحکم، صحیفه سجادیه، میزان الحکم بوده که به صورت هدفمند و با توجه به موضوع مد نظر و متناسب بودن هر کدام از روایات با آن موضوع انتخاب شدند نمونه گیری شد. روش گردآوری داده‌ها روش کتابخانه‌ای و ابزار آن فیش برداری بوده است. پس از مطالعه روایات چهارده معصوم، مقوله‌های اصلی مرتبط با مولفه‌های سبک تربیتی در قالب مضامین و مقوله‌های مختلف دسته بندی شد و برای سازماندهی مفاهیم براساس کدگذاری اولیه، کدهای مشابه زیر هر مقوله، ایجاد شد و در مراحل بعد، این مقوله‌ها با هم مقایسه و براساس مقوله‌های کلی یک مقوله اصلی تکمیل شد. در روش تحلیل داده‌ها، از روش تحلیل محتوا سه مرحله ای آماده سازی، سازماندهی و گزارش در مسیر قیاسی استفاده شد. در مرحله آماده سازی در رویکرد قیاسی، واحد تحلیل، مضامینی بود که گاه در قالب جمله و یا از تمام متن حدیث، استنباط شده است. در مرحله سازماندهی نیز که با هدف کدگذاری صورت گرفت ابتدا (به صورت قیاسی) براساس دیدگاه ائمه اطهار(ع)، مقوله‌های اولیه انتخاب شدند و با بررسی منابع و کتب حدیثی از طریق فرایند کدگذاری، مقوله‌های اولیه استخراج شده از متن، بررسی و بازخوانی شد و به صورت مداوم در داده‌ها غور شد تا مقوله‌های اصلی و فرعی استنباط شود و در نهایت نکات و مضامین بدست آمده دسته بندی و با مقوله‌های مشخص شده مقایسه شد. برای اطمینان از پایداری کدگذاری، پژوهشگران بار دیگر تمام متون را مرور و بازخوانی و کدگذاری نمودند که در نتیجه ثبات در کدگذاری مورد تایید قرار گرفت. برای تایید پذیری داده‌ها مولفه‌های نهایی به سه نفر متخصص داده شد که مورد تایید قرار گرفت. و در مرحله گزارش شش مولفه اصلی مورد تایید نهایی قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

ارزیابی مولفه‌های سبک تربیتی با نگاهی به روایات ائمه اطهار(ع)

مولفه مهرورزی

یکی از مولفه‌های سبک تربیتی از دیدگاه ائمه اطهار(ع)، محبت است. به علت تفاوت‌های زیستی دختران و پسران و نقش‌های متفاوت آن‌ها در آینده، اسلام، نحوه مهرورزی و تربیتی دوگانه‌ای را برای دختران و پسران در نظر گرفته است (چیتگری، ۱۳۹۲). پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: باید اطفال

دختر را بیشتر از پسر مورد توجه قرار دهید و زمانی که هدیه برای فرزندان خود تهیه می‌کنید، سهم دختر را قبل از پسر بدهید(مجلسی، ۱۴۰۳: ۱۰۴). در مولفه مهرورزی از دیدگاه ائمه اطهار(ع) بر مقوله‌هایی همچون: رحمت و محبت و لطف بر مردم، روی آوردن دل‌های وحشی به سمت محبت و خوشرویی، رابطه بین رحم کردن خداوند و شدت محبت والدین به فرزندان، دوست داشتن فرزند و بهترین عمل، رابطه بین بوسیدن فرزندان و بهشت، رابطه بین مهرورزی و آمرزیده شدن، شادمانی کودک، بوسیدن و محبت نوعی نیکی کردن، عدم احترام به کودکان و مسلمان نبودن، رابطه بین مهرورزی به کودکان نوعی احترام به بزرگسالان، رابطه بین بدترین والدین و زیاده‌روی در محبت، استفاده از کلمات زیبا و محبت آمیز و در آغوش گرفتن فرزندان تاکید شده است. لذا توجه به ظرفیت‌های روان‌شناختی، توجه به کرامت و عزت نفس، عادلانه و برابر بودن، تفاوت‌های فردی و جنسیتی، تعادل و دوری از افراط و تفریط، ابعاد و دوره‌های تحول فرزند(کودکی، نوجوانی و جوانی) از مواردی است که در مولفه مهرورزی در سبک تربیتی ائمه اطهار(ع) مورد توجه و تاکید قرار گرفته است. بر اساس تحلیل محتوا می‌توان نشان داد که بیشترین فراوانی و قربت مفهومی در بخش مولفه مهرورزی شامل موارد زیر می‌باشد.

جدول(۱): واحدهای معنا، واحد فشرده و کدهای مولفه محبت مستخرج از مبنای روایات ائمه اطهار(ع)

واحد معنا	واحدهای فشرده	کد
پیامبر اکرم(ص) هر روز صبح بر سر فرزندان و نوه‌هایشان دست نوازش می‌کشیدند(بحارالأنوار، ج ۱۰۴ : ۹۹)	نوازش و رفتار محبت آمیز به صورت روزانه	محبت خداوند
پیامبر اکرم(ص) فرمود: کودکان را دوست بدارید و با آنان مهربان باشید و هرگاه به آنان وعده دادید، به آن وفا کنید، زیرا آنان، روزی دهنده خود را کسی غیر از شما نمی‌دانند(کافی، ج ۶، ح ۴۹: ۳)	وفای به عهد، مهربانی کردن به آنها، دوست داشتن آنها بدون قید و شرط	کودک، محبت روزانه مهربانی، حفظ وعده
امام علی(ع) فرمودند: دل‌های مردم وحشی (پراکنده) است. به کسی روی می‌آورند که با آنها خوش‌رویی (محبت و مدارا) کند(نهج البلاغه، ج ۱۹۳: ۱۵۶)	روی آوردن دل با محبت رابطه بین آمرزیدن و محبت به کودک	قلب، پراکنده، محبت، گرایش
پیامبر اکرم(ص) فرمودند: فرزندان خود را محبت و کرامت کنید و با آداب نیکو با آنها	ارزش محبت به کودکان محبت در رفتارهای عملی عدم افراط و تفریط در محبت رفتارهای عملی	کرامت، محبت؛ آداب نیکو، مغفرت
	رابطه بوسیدن و پاداش و خوشحالی فرزند و شادی در	بالاترین عمل، فطرت پاک آغوش، بوسیدن، تمجید جسمی و روحی بدترین والدین، زیاده روی محبت

پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی

کد	واحد‌های فشرده	واحد معنا
بوسیدن، پاداش، خوشحالی فرزند، شادی قیامت رحمت، نیکی، نیکی به خود رحمت خداوند، شدت محبت بوسیدن، نیکی، شادمانی خداوند آغوش، بردوش گرفتن رحمت، عدم محبت، احترام پاره تن، آسیب متقابل اشتراک رفتار کودک و والد	قیامت نیکی به فرزند احترام در بزرگسالی رحم کردن به خاطر شدت محبت رابطه بین محبت عملی به فرزند و پاداش داشتن رابطه صمیمی با فرزند رعایت حرمت کودک رفتار عملی با فرزند	معاشرت نمایند تا آموخته شوید (کوالعمال، ج ۱۶: ۴۵۶) امام صادق (ع) فرمودند: بن عمران عرض کرد: پروردگارا! کدام عمل نزد تو برتر است؟ فرمود: دوست داشتن کودکان، زیرا فطرت آنان را بر توحید و یگانگی خود آفریدم و اگر آنان را بمیرانم با رحمتم داخل بهشت می گردانم (مستدرک الوسائل، ج ۱۵) مفضل بن عمر: بر امام موسی کاظم وارد شدم. دیدم آن حضرت فرزندش علی (بن موسی الرضا) را در دامان خود نشانده و او را می بوسد و زبانش را می مکد و گاه بر شانه اش می گذارد و گاه او را در آغوش می گیرد و می گوید: پدرم فدای تو باد! چه بوی خوشی دارد و چه اخلاق پاکیزه ای و چه روشن و آشکار است فضل و دانشت (وسائل الشیعه، ج ۱۸) امام باقر (ع) فرمودند: بدترین پدران آن‌هایی هستند که در نیکی و محبت [نسبت به فرزندان خود] زیاده روی نمایند (تاریخ یعقوبی، ج ۲: ۳۲۰) اباصلت می گوید: هنگامی که جواد (ع) بر بستر شهادت پدر وارد شد، حضرت رضا (ع) از بستر برخاست، به سوی او رفت، دست برگردنش انداخت، او را به سینه فشرد، میان دو چشمش را بوسید و با او سخن گفت (بحار الانوار، ج ۴۹: ۳۰۱) پیامبر اکرم (ص) فرمودند: هر کس فرزند خود را ببوسد خدا بر او پاداشی می نویسد و هر کس فرزندش را خوشحال کند خدا او را در روز رستاخیز شاد می گرداند (وسائل الشیعه، ج ۲: ۴۷۵) پیامبر اکرم (ص) فرمودند: خداوند رحمت کند

کد	واحد‌های فشرده	واحد معنا
		<p>پدری را که با نیکی نمودن و محبت و مهربانی به فرزندش و با آموزش دادن و ادب کردنش او را در نیکی به خود یاری می‌کند(مستدرک الوسائل، ج ۲: ۶۲۶)</p> <p>امام صادق(ع) فرمودند: بدون تردید، خداوند بر بنده خود به خاطر شدت محبت به فرزندش، رحم می‌کند(کافی، ج ۶، ح ۵: ۵۰)</p> <p>پیامبر اکرم(ص) فرمودند: هر کسی فرزند خود را بیوسد، خداوند بزرگ و بلند مرتبه برای او کار نیکی می‌نویسد، و هر کس فرزند خویش را شادمان کند، خداوند نیز در روز قیامت او را شادمان می‌کند (کافی، ج ۶، ح ۱: ۴۹)</p> <p>پیامبر اکرم(ص) فرمودند: کودکان را در آغوش بگیرد و بر دوش خود بنشانید(محجه البیضاء، ج ۳: ۳۶۶)</p> <p>پیامبر اکرم(ص) فرمودند: کسی که به کودکان مسلمین رحمت و محبت نکند و به بزرگسالان احترام ننماید، از ما نیست(عیون اخبار الرضا: ۱۶۳)</p> <p>امام علی(ع) به امام حسن مجتبی(ع) فرمودند: فرزندم! تو را دیدم که پاره تن من بلکه همه جان منی؛ آن گونه که اگر آسیبی به تو رسد، به من رسیده است و اگر مرگ به سراغ تو آید، زندگی مرا گرفته است(نهج البلاغه، نامه ی ۳۱)</p>

مولفه آزادی

یکی از مولفه‌های سبک تربیتی از دیدگاه ائمه اطهار(ع)، آزادی است. در هفت سال اول، کودک باید آزادی عمل داشته باشد و متناسب با اقتضات سنی او اجازه فعالیت‌های گوناگون به وی داده

شود (کلینی، ۱۳۷۵: ۴۸). کودکان در هفت سال اول آقا و بزرگ اند (حر عاملی، ۱۳۶۷: ۱۹۵). بنابراین در سبک تربیتی ائمه اطهار (ع) در هفت سال اول، باید در مورد فرزندان حداکثر حمایت و پاسخدهی و حداقل تقاضا صورت پذیرد. در هفت سال دوم، کودک بر خلاف هفت سال اول، پذیرای هرگونه محدودیت و تقید است و خود را مستحق این سلب اختیار می‌بیند. در سبک تربیتی اهل بیت (ع) حداکثر تقاضا و حداقل پاسخدهی در این دوره سنی وجود دارد البته حداکثر تقاضا به معنای خشونت و تنبیه نیست چرا که اسلام دین رفت و محبت است. «کودکانتان را تکریم کنید و آنان را خوب تربیت کنید تا خدا شما را ببخشد» (طبرسی، ۱۴۰۸: ۲۲۲). در دوره سوم نوجوان باید خود را آزاد ببیند و جرأت اظهار نظر و دخالت داشته و همزمان از مشاوره و نظرخواهی والدین و دیگران بهره مند شود. در این دوره سنی، هیچگونه تهدید و فشاری نباید مانع از بیان عقیده او شود. امام صادق (علیه السلام): کودک هفت سال بازی نماید و هفت سال کتاب (قرآن) بیاموزد و هفت سال آزاد باشد تا حلال و حرام را یاد گیرد (کلینی، ۱۳۷۵: ۴۷). پیامبر اکرم (ص) این مرحله را مرحله وزارت معرفی کرده و می‌فرماید: و فرزند هفت ساله سوم وزیر است و باید مورد مشورت قرار گیرد (طبرسی، ۱۴۰۸). در مولفه آزادی از دیدگاه ائمه اطهار (ع) بر مقوله‌هایی همچون: تأکید بر بودن هفت سال اول، مجبور نکردن کودکان به عادات و آداب، رابطه بین عجز بودن و شتابزدگی در بزرگسالی و آزاد نبودن دوره کودکی تأکید دارد. لذا توجه به رشد شناختی و درک مسائل، دادن آزادی عمل به فرزندان، تفاوت‌های فردی و جنسیتی و عدم مقایسه او با دیگران، تعادل در اعطای آزادی، دادن آزادی در ارزیابی و شناخت از واقعیات و جهان اطراف، حق انتخاب، آزادی همراه با مسئولیت‌پذیری، توجه به دوره‌های رشد جسمی (کودکی، نوجوانی و جوانی)، توجه والدین به مقتضیات زمان، توجه به استقلال طلبی فرزندان و عدم سلطه‌پذیری از مواردی است که در مولفه آزادی در سبک تربیتی ائمه اطهار (ع) مورد توجه و تأکید قرار گرفته است. بر اساس تحلیل محتوا می‌توان نشان داد که بیشترین فراوانی و قرابت مفهومی در بخش مولفه آزادی شامل موارد زیر می‌باشد.

جدول (۲): واحدهای معنا، واحد فشرده و کدهای مولفه آزادی مستخرج از مبنای روایات ائمه اطهار (ع)

کد	واحدهای فشرده	واحد معنا
دوره‌های سه گانه آزادی، هفت سال، محدودیت سنی آزادی، آموزش، حلال، حرام عدم بندگی غیر خدا، آزادی عدم اجبار، آینده نگری، بازی و آزادبودن داشتن فعالیت زیاد آزاد بودن، بازی، صبر، هوش عجول، عدم آزادی، عدم بازی کافی بازی، آزادی و صبور بودن، آزاد بودن کودک، فزونی عقل، بزرگسالی	آزاد بودن هفت سال اول بازی و آزادی در هفت سال اول و آموزش حلال و حرام به کودکان آزادی در خلقت انسان حق آزادی، مجبور نکردن آزادی هفت ساله اول رابطه بین آزاد بودن و صبور و با هوش شدن رابطه عدم آزاد بودن و شتابزدگی در بزرگسالی رابطه بین آزادی و صبوری در بزرگسالی رابطه بین بازی و آزاد بودن در کودکی و فزونی عقل در بزرگسالی	کودک هفت سال آزاد است و هفت سال مورد ادب و توجه و هفت سال دیگر مورد خدمت و یاور است (بحارالانوار، ج ۲۳: ۶۵) امام صادق(ع) فرمودند: کودک آزاد است تا هفت سال بازی می کند و هفت سال خواندن و نوشتن می آموزد و هفت سال (مقررات زندگی) حلال و حرام را یاد می گیرد(اصول کافی، ج ۴۷: ۴۶) امام علی(ع) فرمودند: پسر هرگز در دنیا بنده کسی مباش زیرا خدا تو را آزاد آفریده است(تحف العقول: ۷۷) فرزندان خود را به عادات و آداب خود مجبور نکنید؛ زیرا آنها برای زمانی غیر از زمان شما خلق شده اند (نهج البلاغه، گفتار ۲۴۰) امام صادق(ع) فرمودند: فرزند خود را آزاد بگذار تا سن هفت سالگی بازی کند (کافی، ج ۶: ۴۶). امام موسی کاظم (ع) فرمودند: شایسته است کودک به هنگام خردسالی، بازیگوش و پر جنب و جوش و آزاد باشد، تا در بزرگسالی صبور و شکیبا و باهوش شود. سپس فرمود: البته انتظار نمی رود که کودک غیر از این باشد(بحارالانوار، ج ۱۴: ۲۷۹) امام موسی کاظم(ع) فرمودند: کسانی که در بزرگسالی عجول، شتابزده و بی ظرفیت هستند، در کودکی آزاد نبوده و به اندازه کافی بازی نکرده‌اند

کد	واحدهای فشرده	واحد معنا
		<p>(بحارالانوار ج ۶۰: ۳۶۲)</p> <p>امام کاظم (ع) فرمودند: سزاوار است بچه در کودکی بازیگوش باشد تا در بزرگسالی بردبار گردد و شایسته نیست که جز این باشد (کافی، ج ۶: ۵۱)</p> <p>پیامبر اکرم (ص) فرمودند: بازیگوشی کودک در خردسالی اش، مایه فزونی عقل او در بزرگسالی است (ابن حیون، ج ۱: ۱۹۴)</p>

مؤلفه کنترل

یکی از مؤلفه‌های سبک تربیتی از دیدگاه ائمه اطهار (ع)، نظارت و کنترل است. در اسلام کنترل حتی در سنین پایین حالت تناسب داشته و با توجه به فراخور موقعیت انجام می‌شود. از طرف دیگر یک حالت طفیلی وجود دارد؛ هر چه سن کودکان بیشتر باشد از حالت کنترل بیرونی به سمت کنترل درونی تاکید می‌شود. کنترل (بخصوص کنترل روانی) بر فرزندان برای رشد نوجوان مضر بوده (چن، ۲۰۲۲: ۹۱) و این کنترل در دوران نوجوانی تشدید می‌شود (مردوویچ، ۲۰۲۴: ۲۳۹). کنترل فرزندان در سبک تربیتی اسلام بر محور تعادل است، لذا کنترل باید در حد طاقت باشد نه کنترل و نظارت بیش از آن. توصیه به سنجش و حساسی از خود (سیدرضی، ۱۴۱۴: ۱۲۳)، مراقبت از خواهش‌های نفسانی و مدیریت مطلوب خویش (همان: ۲۵۱) در سبک تربیتی ائمه اطهار (ع) نظارت و کنترل بالا در دوره هفت سال، هیچگاه با تنبیه یا خشونت همراه نیست چرا که اساس تربیت بر پایه محبت و مدارا بنا نهاده شده است. البته کنترل در سبک تربیتی اهل بیت (ع) باید منطقی و حتی الامکان غیر مستقیم و بجا باشد. در مؤلفه کنترل از دیدگاه ائمه اطهار (ع) بر مقوله‌هایی همچون: حفظ و کنترل فرزندان: حقی بر پدر، نظارت و کنترل در انتخاب دوست و همنشین، مراقبت و نظارت رفتار و اعمال کنترل بر دوست یابی فرزندان و خودکنترلی آنان تاکید شده است. لذا، کنترل و عدم

1- Chen
2- Merdovic

■ تبیین و نقد مولفه‌های سبک‌های تربیتی رایج بر اساس دیدگاه ائمه اطهار(ع)

تذکر بیش از حد، کنترل متعادل و جهت دهی مثبت به احساسات، تصمیم‌گیری منطقی‌تر، افزایش رشد عقلی، از بین رفتن ناسازگاری‌ها و نابهنجاری‌ها، مقید بودن به برنامه زمان‌بندی شده و دقت در رفتار، توانایی برقراری ارتباط با دیگران، یادگیری مهارت‌های سازش‌جویانه، کنترل بیرونی تا رسیدن به کنترل درونی، از مواردی است که در مولفه کنترل در سبک تربیتی ائمه اطهار(ع) مورد توجه و تأکید قرار گرفته است. بر اساس تحلیل محتوا می‌توان نشان داد که بیشترین فراوانی و قرابت مفهومی در بخش مولفه کنترل شامل موارد زیر می‌باشد.

جدول(۳): واحدهای معنا، واحد فشرده و کدهای مولفه کنترل مستخرج از مبنای روایات ائمه اطهار(ع)

کد	واحدهای فشرده	واحد معنا
آمادگی لازم، زمان، شتاب در تربیت، عدم اشتغال عقل به چیز دیگر	کنترل به موقع و متناسب با زمان	امام علی(ع) فرمودند: قلب کودکان(نوجوان)، چون زمین کاشته نشده، آماده پذیرش هر بذری است که در آن پاشیده شود. پس در تربیت تو شتاب کردم، پیش از اینکه دل تو سخت شود و عقل تو به چیز دیگری مشغول شود ... و تو را از تلاش و یافتن بی‌نیاز ساخته‌اند(نهج البلاغه: نامه ۳۱)
کنترل نفس، بازداری از عادات منفی	خودکنترلی و نظارت	امام علی(ع) فرمودند: ای مردم، به تربیت نفس‌های خود بپردازید و آن را از آزمندی به عادت‌هایش باز دارید (نهج البلاغه، ح ۳۵۹: ۵۳۷)
کنترل، کودک، والدین، صلاحیت	کنترل به موقع کودکان	امام باقر(ع) فرمودند: حفظ اطفال از خطرات و انحراف‌ها و کنترل آنها در صلاحیت و شایستگی پدران آنها است(بحارالانوار، ج ۱۵: ۱۷۸)

کد	واحدهای فشرده	واحد معنا
حق، کنترل، فرزند، والدین	حق کنترل	امام باقر(ع) فرمودند: حفظ اطفال از خطرات و انحراف‌ها و کنترل آنها در
حالات، کودک، سیره، دوست	کنترل و نظارت بر	

کد	واحد‌های فشرده	واحد معنا
	انتخاب دوست	صلاحیت و شایستگی پدران آنها
	نظارت بر انتخاب دوست توسط والدین	است (بحارالانوار، ج ۱۵: ۱۷۸)
	انتخاب، دوست، خوب، بد، آثار آن	
	نظارت بر فرایند انتخاب دوست	
	انتخاب، متناسب، دوست	
	کنترل فرایند آموزش	
	دقت، شتاب	
	انتخاب آگاهانه	
	آگاهی، تحقیق، رعایت حق	
	دوستی، ترک گناه، نفس، غلبه	کنترل درونی
	حق، وابستگی روحی به	
	حقوق متقابل نظارت والدین بر فرزند	
	والدین، مسولیت پدر	
	کنترل و نظارت افکار، رابطه بین نظارت و مسولیت	پیامبر اکرم (ص) فرمودند: از حقوق فرزند بر پدر آن است که پس از تولد نام نیکو بر وی نهد و...نوشتن بدو بیاموز و پس از... او را کنترل کن و از انحراف او جلوگیری کند (مستدرک الوسائل، ج ۲: ۶۲۶)
	فرزند، افکار، انحراف، کنترل، مراقبت، مسولیت، فرزند، والدین	پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «حالات انسان بر اساس باورها و سیره دوست صمیمی و رفیق دلبندهش خواهد بود

کد	واحد‌های فشرده	واحد معنا
فرزند، افکار، انحراف، کنترل، مراقبت، مسولیت، فرزند، والدین	کنترل و نظارت افکار، رابطه بین نظارت و مسولیت	پیامبر اکرم(ص) فرمودند: مَثَلُ هَمْنَشِينٍ خُوبٌ وَ هَمْنَشِينٍ بَدٌ، مَثَلُ مُشْكِ فَرْوَشٍ اسْتِ وَ كُورِهِ اَهْنِگَرٌ، اَز مَشْكِ فَرْوَشِ بِي بَهْرِهِ نَمِي مَانِي، يَا اَز اَوْ مِي خُرِي يَا اَز رَايْجِه اَش اسْتِشْمَامِ مِي كُنِي. وُلِي كُورِهِ اَهْنِگَرِ خَانِه يَا جَامِه تُو رَا مِي سُو زَانْدِ يَا بُوِي بَدِي اَز اَن بِه مَشَامَتِ مِي رَسْد(مِيزَانِ الْحَكْمِه، ج: ۹، ۵۰)
		امام علی(ع) فرمودند: هَمْنَشِينِ وَ دُوسْتِ، هَمَانَنْدِ وَصَلِه دَر لِبَاسِ اسْتِ، پَس اَنْرَا هَمْمَشْكِ بَر گَزِين(غُرَالْحَكْمِ، ج ۱: ۳۷۹)
		امام صادق(ع) فرمودند: دَر اَشْنَا كَرْدَنْ نُو جُوَانَانْتَانِ بِه حَدِيثِ شَتَابِ كُنِيْد، پِيْشِ اَز اَنَكِه گِرُوِه‌هَای مَنَحْرَفِ بَا افْكَارِشَانِ بَر اَنَانِ چِيْرِه شُوْنْد(وَسَائِلِ الشِّيْعَه، ج ۱۵: ۱۹۷)
		امام حسن(ع) فرمودند: فَرْزَنْدَم! بَا هِيْچِ كَسِ دُوسْتِي مَكَنْ، مَگَرِ اَيْنَكِه اَز رَفْتِ وَ اَمْدِ (وَ وِيْژِگِيْهَای رُوحِي، اخْلَاقِي وَ رَفْتَارِي) اَوْ اَگَاهِ شُوِي. هَنْگَامِي كِه دَقِيْقاً بَر رَسِي وَ تَحْقِيْقِ كَرْدِي وَ رِضَايْتِ بِه مِعَاشِرْتِ بَا اَوْ دَادِي، اَن گَاهِ بَا اَوْ بَر اَسَاسِ چَشْمِ پُوشِي اَز لَغْزَشْهَای وَ يَارِي كَرْدَنْ دَر سَخْتِيْهَای بَرادَرِي وَ دُوسْتِي كَنْ (تَحْفِ الْعُقُول: ۲۳۳)

کد	واحد‌های فشرده	واحد معنا
		امام علی(ع) فرمودند: با ترک گناه بر نفس خویش غلبه کنید تا کشاندن آن به سوی طاعات آسان شود(مستدرک الوسائل، ج ۱۱)
فرزند، افکار، انحراف، کنترل، مراقبت، مسولیت، فرزند، والدین	کنترل و نظارت افکار، رابطه بین نظارت و مسولیت	امام سجاد(ع) فرمودند: حق فرزندت به تو این است که، بدانی وجود او از تو و نیک و بدش در این جهان وابسته به تو است و با دارا بودن قدرت و سلطه پدری، مسئول تربیت وی هستی، باید رفتار تو در باره فرزندت همانند رفتار مربی شایسته ای باشد که تربیت صحیح اش در این جهان مایه زیبایی و جمال اخلاقی فرزند گردد و در پیشگاه الهی دلیل وظیفه شناسی اش باشد(تحف العقول: ۲۶۳) پیامبر اکرم(ص) فرمودند: همه شما نگهبانید و نسبت به کسانی که مامور مراقبت از آنان هستید مسئولید. مرد، نگهبان خانواده خویش است و نسبت به آنان مسئول، و زن نیز حافظ خانواده شوهر و فرزندان است و نسبت به آنان مسولیت دارد(مجموعه ورام، ج اول)

مولفه توانایی و وسع

یکی از مولفه‌های تربیتی از دیدگاه ائمه اطهار(ع)، توجه به توانایی و وسع متربی است. عواملی که توانایی کودکان را (بخصوص در تنظیم احساسات خود) را شکل می‌دهند، پیچیده و چندوجهی هستند(لی، ۲۰۲۳: ۲). والدین باید آنچه که فرزند قادر به انجام آن است را بپذیرد و ناتوانی‌های او

1- Li

را بر وی ببخشاید(حرانی، ۱۴۰۴: ۲۶۳). در سبک تربیتی ائمه اطهار(ع) دستور داده شده که والدین، آداب و رسوم و تقاضاهای خود را به فرزندان تحمیل نکنند (ابن ابی الحدید، ۱۳۸۰: ۲۶۷). حضرت علی(ع) می‌فرماید: « قلم تکلیف و مواخذه از کودک برداشته شده است تا زمانی که به حد بلوغ برسد»(حرعاملی، ۱۳۶۷، ج ۱: ۳۲). در مولفه توانایی و وسع از دیدگاه ائمه اطهار(ع) بر مقوله‌هایی همچون: نیکو شدن فرزند و در حد توان با او رفتار کردن، توجه به توانایی و ظرفیت متفاوت کودکان، رابطه بین شایستگی فرزند و توانایی ظرفیت، توجه به حد توان و ایجاد انگیزه، رابطه بین نافرمانی در بزرگسالی و واگذاری کاری خارج از توان در کودکی، رابطه بین توجه به توان و ایجاد رغبت، عدم زیادروی بیش از حد توان، توجه عملی کودکان در کارهای خیر، تناسب بین سطح انتظارات و توجه به نیازمندی، عدم توان و وسع با نافرمانی در آینده تاکید شده است. لذا توجه به ظرفیت‌ها و تفاوت‌های کودکان، اعطای مسئولیت‌هایی متناسب با علایق و گرایش‌های کودک، توجه به تقصیرات و نقاط ضعف کودک، مرحله‌ای نمودن و تجدید نظر در تکالیف محوله، در خور فهم بودن تکالیف، توجه به استعداد و ظرفیت کودک، توجه به وسعت در توان و قدرت در توان کودک از مواردی است که در مولفه توانایی و وسع در سبک تربیتی ائمه اطهار(ع) مورد توجه و تاکید قرار گرفته است. بر اساس تحلیل محتوا می‌توان نشان داد که بیشترین فراوانی و قرابت مفهومی در بخش مولفه توانایی و وسع شامل موارد زیر می‌باشد.

جدول(۴): واحدهای معنا، واحد فشرده و کدهای مولفه توانایی و وسع مستخرج از مبنای روایات ائمه اطهار(ع)

کد	واحدهای فشرده	واحد معنا
امر به نماز، سن، پنج ساله، هفت ساله، امر به روزه، هفت ساله، نه ساله	توجه توانایی و ظرفیت متفاوت کودکان	امام باقر(ع) فرمودند: ما کودکان خود را وقتی پنج ساله‌اند، به نماز امر می‌کنیم؛ ولی شما کودکان را وقتی هفت ساله شدند، به نماز امر کنید. ما کودکان خود را وقتی هفت ساله‌اند، به روزه وامی‌داریم، به اندازه‌ای که توان دارند... تا این که به روزه، عادت کنند و توان آن را بیابند، ولی شما کودکان را وقتی نه ساله شدند، به اندازه‌ای که توان دارند، به روزه وا دارید(کافی، ج ۳، ح ۱: ۴۰۹)
صدقه، توان	توانایی بخشیدن در حد توان	امام رضاع(ع) فرمودند: از کودک بخواه هر مقدار که بتواند تا صدقه دهد، اگر چه یک تکه نان باشد(وسائل الشیعه، ج ۹)
نیکویی، یاری، توان ظرفیت	رابطه بین نیکویی و توانایی ظرفیت	پیامبر اکرم(ص) فرمودند: خداوند رحمت کند کسی را که فرزند خود را در نیکو شدنش یاری رساند. سوال شد که چگونه می‌تواند یاری دهد؟ حضرت فرمودند: کاری را که در حد توان اوست و انجام داد، از وی بپذیرد و از کاری که انجام دادن آن برایش سخت است، در گذرد؛ او را به کاری بیش از توانش وا ندارد و وی را نادان نیندازد(حرعاملی، ج ۱۵: ۱۹۹)
وا نداشتن به بیش از حد توان	توجه به حد توان و ایجاد انگیزه از این طریق	امام سجاده(ع) کودکانی را که نزد او بودند وامی‌داشت که نماز ظهر و عصر و مغرب و عشا را باهم بخوانند. به آن حضرت اعتراض شد. فرمود: این عمل برای آنها سبک تر و بهتر است و سبب می‌شود که به خواندن نماز پیشی بچینند و به دلیل خواب یا سرگرمی به کار دیگری، نماز را ضایع نسازند. امام، کودکان را به چیز دیگری غیر از نماز واجب دستور

پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی

کد	واحد‌های فشرده	واحد معنا
توجه به حد توان	سن تکلیف، احکام	نسی داد و می‌فرمود تا اگر قدرت و طاقت بر خواندن نمازهای واجب داشتند، آنان را محروم نسازی (مستدرک الوسائل، ج ۱۵: ۱۶۰)
رابطه بین تربیت نیکو و توجه به حد توان	توانایی و وسع، پذیرش اعمال، عدم ستم	امام صادق (ع) فرمودند: خدا رحمت کند کسی را که فرزندش را بر نیکویی او یاری کند، در وی برسد بچگونه فرزند خود را بر نیکویی یاری کند؟ حضرت جواب داد: آنچه را در وسع و توان کودک باشد از او بپذیرد و از آنچه بر کودک دشوار و سخت است در گذرد و با تحمیل کارهای فوق طاقت به او ستم روا ندارد و در رفتار با او درشتی و سختگیری نشان ندهد (وسائل الشیعه: ۶۳)
رابطه بین نافرمانی و عدم توان	مکلف ساختن، نافرمانی	امام علی (ع) فرمودند: هر کس تو را به چیزی که توانش را ندارد مکلف سازد، حکم نافرمانی تو از خودش را صادر کرده است (میزان الحکمه، ج ۱: ۱۸۱)
عدم زیاده روی از حد توان	وسع، احکام	امام حسین (ع) فرمودند: با هم خواندن نمازهای مغرب و عشا و ظهر و عصر برای کودکان آسان تر و رغبت و شتاب آنان به چنین نمازهایی بیشتر است و چنین عملی موجب می‌شود که آنان نماز را ضایع نکنند و از آن غفلت نورزند و به کارهای دیگر سرگرم نشوند (مستدرک الوسائل، ج ۲: ۶۲۴)
توجه به حد توان و تکلیف را متناسب با حد توان قرار دادن	توانایی، احکام واجب	امام حسین (ع) فرمودند: آنگاه که فرزندان قدرت یافتند (برای ادای نماز) جز نمازهای واجب را از آنها نخواهید (مستدرک الوسائل، ج ۲: ۶۲۴)
توجه عملی کودکان در کارهای خیر	اتفاق، نیت خالص، عمل ناچیز	امام رضا (ع) فرمودند: از بچه ات بخواه تا با دست خود تکه ایی یا مثنی، هر مقدار که بتواند را اتفاق کند؛ زیرا هر آنچه با قصد خالص در راه خدا داده شود - اگر چه مقدار ناچیزی باشد - بزرگ است (وسائل الشیعه، ج ۹: ۳۷۶)

مؤلفه تشویق

یکی از مؤلفه‌های تربیتی از دیدگاه ائمه اطهار (ع)، تشویق است. امام علی (ع) در این باره می‌فرماید: «ثناگویی بیش از استحقاق، چاپلوسی است» (نهج البلاغه، حکمت ۳۴۷). تشویق بیش از اندازه می‌تواند موجب غرور و بزرگ بینی در فرزندان شود. حضرت علی (ع) در این باره فرمودند: «چه بسا فردی که در اثر تعریف و تمجید به غرور مبتلا شده باشد» (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۷۰: ۲۴). در مؤلفه تشویق از دیدگاه ائمه اطهار (ع) بر مقوله‌هایی همچون: تقدم عفو بر تنبیه، رفتار درست در برابر رفتار نادرست، تاکید بر عفو و تغافل به جای سرزنش، تاکید و توجه بر الفاظ مثبت و تمجید فرزندان، تشویق عاملی برای پرورش شخصیت صحیح و کرامت فرزند، رابطه بین شر بودن و شخصیت خوار و حقیر، تمجید از کارهای مثبت و مدارا به جای درشتی، تناسب میان تشویق و عمل تاکید دارند. بنابراین عدم تبعیض بین کودک، توجه به اصول تشویق و شیوه‌های مختلف تشویق، توجه به تشویق کودک در جمع بخصوص در حضور همسالان و دوستان، عدم بی تفاوتی و توجه به احساسات و عواطف کودک، دست یابی به رفتارهای مطلوب و پسندیده در کودک در اثر تشویق

تنبیه و نقد مولفه‌های سبک‌های تربیتی رایج بر اساس دیدگاه ائمه اطهار(ع)

به جا، بر انگیزتن رغبت‌های درونی و تغییرات رفتاری مطلوب در اثر تشویق از مواردی است که در مولفه تشویق در سبک تربیتی ائمه اطهار(ع) مورد توجه و تاکید قرار گرفته است. بر اساس تحلیل محتوا می‌توان نشان داد که بیشترین فراوانی و قرابت مفهومی در بخش مولفه تشویق شامل موارد زیر می‌باشد.

جدول(۵): واحدهای معنا، واحد فشرده و کدهای مولفه تشویق مستخرج از مبنای روایات ائمه اطهار(ع)

کد	واحدهای فشرده	واحد معنا
جانشین، مایه سروری	تعریف و تمجید از کودکان	ای فرزندانم! سپاس خدای را که تو را جانشین و خلف پدران و مایه ی سرور و دلخوشی فرزندان و جانشین دوستان قرار داد(بحار الانوار، ج:۴۸، ص: ۲۴)
کار نیکو، بوسیدن، شایستگی	عکس العمل مناسب و محبت آمیز بعد از کار خوب	امام رضا (ع) [در مقابل کار نیکویش] او را به خود نزدیک ساخت، بین دو چشمش را بوسید و فرمود: پدر و مادرم به فدایت باد، تو برای امامت شایسته ای(وسایل الشیعه، ج:۳، ص: ۴۴۶)
تقدم مدارا، درستی در عمل	اولویت کار با مدارا، تناسب موقعیتی	در آنجا که مدارا کردن بهتر است مدارا کن، و در جایی که جز با درستی کار انجام نگیرد، درستی کن(نهج البلاغه، ح:۵۹۲۴، ص: ۲۳۲)
تأثیر، تشویق، تنبیه	تقدم تشویق بر تنبیه	عموماً تشویق و پاداش مؤثرتر از جزا و یا تنبیه می‌باشد(نهج البلاغه، نامه ۵۳: ۵۵۸)
سنایش، باز داشتن، دفع بدی با خوبی	سنایش کارهای خوب و مهم	و همواره از آنان (به عنوان تشویق) سنایش کن و کارهای مهمی که انجام داده‌اند بر شمار (نهج البلاغه: ۱۳۵) با پاداش دادن و تشویق نیکوکار، شخص بدکار و فاسد را از بدی و فساد باز دارید(نهج البلاغه، ح: ۱۶۸)
اخلاص، پاداش، تشویق	جلوگیری از فساد و بدی با تشویق و پاداش	امام سجاد(ع) می‌فرماید: بار خدا یا مرا به آن دار که بد کردارشان را به نیکی پاداش دهم، از ستمکارشان به عفو و بخشش درگذرم(امام سجاد(ع) می‌فرماید: مرا توفیق ده تا با کسی که با من ناراستی نموده از روی اخلاص با او رفتار کنم و کسی که از من دوری کرده به نیکویی پاداش دهم و کسی که مرا ناامید گردانیده به بخشش عوض دهم. (صحیفه سجادیه، دعای ۹/۲۰)

تنبیه

یکی از مولفه‌های تربیتی از دیدگاه ائمه اطهار(ع) مولفه تنبیه است. روایاتی نیز از ائمه اطهار(ع) در باب تنبیه وجود دارد که بر پیشگیری از آسیب فرزندان تاکید شده و خشونت، آزار و تنبیه بدنی کودک را منع کرده است. پیامبر اکرم(ص) در این باره می‌فرماید: «خداوند برای هیچ چیزی مانند خشم و غضب نسبت به کودکان، ناراحت و خشمگین نمی‌شود» (کلینی، ۱۳۷۵، ج ۵: ۵۰، ص: ۶). در جایی دیگر می‌فرماید: «هنگام غضب، کسی را تادیب یا تنبیه نکنید» (مجلسی، ۱۴۰۳: ۱۰۲). امام رضا(ع) به پدری که از رفتار بد فرزندش شکوه می‌کرد و می‌گفت گاه خشمگین می‌شوم و او را کتک می‌زنم، فرمودند: «او را نزن، بلکه هدایت کن» (حلی، ۱۴۰۷: ۸۹) لذا، محبت، اکرام، عفو، رحم و

اغماض از خطای کودکان و متریان در تربیت، مقدم بر سایر روش‌هاست اما اگر با این روش‌ها، اهداف درست تربیتی حاصل نشد، باید از تادیب و تنبیه در حد متعارف استفاده کرد. در مولفه تنبیه از دیدگاه ائمه اطهار(ع) بر مقوله‌هایی هم چون: دوری از تنبیه بدنی، توجه به تادیب با زبان، تاکید بر عفو و بخشش، تنبیه به اندازه جرم، تنبیه در آخرین مرحله، توجه به زیادروی در تنبیه سرزنش، رابطه بین لجاجت و سرزنش، توجه به تنبیه متناسب با خصوصیات عمل، دوری از خشم و تندی تاکید شد. لذا حفظ حرمت نفس و شان کودک، تنبیه همزمان با خطا، عدم انجام تنبیه در جمع، تنبیه نه برای محدودیت بلکه برای آگاهی بخشی، عدم مقایسه با دیگران در هنگام تنبیه، تنبیه در حالت متعادل و به دور از عصبانیت از مواردی است که در مولفه تنبیه در سبک تربیتی ائمه اطهار(ع) مورد توجه قرار گرفته است. بر اساس تحلیل محتوا می‌توان نشان داد که بیشترین فراوانی و قربت مفهومی در بخش مولفه تنبیه شامل موارد زیر می‌باشد.

جدول(۶): واحدهای معنا، واحد فشرده و کدهای مولفه تنبیه مستخرج از مبنای روایات ائمه اطهار(ع)

کد	واحدهای فشرده	واحد معنا
تنبیه نوزاد، گریه، تنبیه	دوری از تنبیه بدنی	پیامبر اکرم (ص) فرمودند: نوزادان خود را به سبب گریه شان کتک نزنید) وسائل الشیعه، ج ۱۵: ۱۷۱
کودک، زبان، احکام	توجه به تادیب با زبان	امام علی (ع) فرمودند: "کودکان اهل خانه ات را با زبان به نماز و طهارت تادیب نما (میزان الحکمه، ج ۱: ۷۵)
تصحیح پذیری، ادب	توجه به تادیب	امام علی (ع) فرمودند: تصحیح پذیری انسان عاقل به وسیله ادب و تربیت است چهار پایان و حیوانات هستند که تنها با نازیانه تربیت می‌شوند(مستدرک الوسائل، ج ۳: ۲۲۳)
دوست داشتن، بخشش	تاکید بر عفو و بخشش	کودکان را دوست بدارید و به آنها ترحم کنید کافی، ج ۶: ۴۹؛ روایت ۳-کودکان را مورد عفو قرار بده(مستدرک الوسائل، ج ۳: ۱۸، روایت ۲۹۰۶)
غضب، عدم تنبیه	اولویت عفو و گذشت	هنگام غضب کسی را تادیب یا تنبیه نکنید(بحارالانوار: ۱۰۲، ج ۷۹، روایت ۲)
حدود، تنبیه، جرم	تنبیه در آخرین مرحله	پیامبر اکرم (ص)در پاسخ به سؤال جزی نسبت به عصبان اهل و خانواده او تا سه مرتبه فرمودند: آنها را بخش و عفو کن و در مرتبه چهارم می‌گوید اگر تنبیه کردی به اندازه جرم و گناه آنها رانتبیه کن(الفوائد، ج ۸: ۱۰۶)
خوشرفتاری، عدم اصلاح، کیفر	حدود تنبیه	کسی که خوشرفتاری او را اصلاح نکند خوب کیفر دادن او را اصلاح خواهد کرد(غررالحکم، ج ۲: ۶۴۰)
قهر، مدت، تنبیه	تنبیه به اندازه جرم	امام کاظم(ع) فرمودند: «فرزند را نزن بلکه با او قهر کن ولی نه به مدت طولانی(وسائل الشیعه، ج ۱۸، ح ۱: ۵۸)
زیاده روی، سرزنش، لجاجت	رابطه بین لجاجت و سرزنش	امام علی(ع) فرمودند: زیاده‌روی در سرزنش کردن، آتش لجاجت را شعله‌ور می‌سازد(تحف العقول : ۸۴)

تبیین و نقد مولفه‌های سبک‌های تربیتی رایج بر اساس دیدگاه ائمه اطهار(ع)

امام علی(ع) خطاب به امام حسن(ع) فرمودند: پس اگر یکی از شما مرتکب خطایی شد، عفو و تعافل همراه با توازن و به تناسب خطا، از تنبیه و زدن فرد - البته برای کسی که عاقل است - بهتر و برتر است(بحارالانوار، ج ۲۸: ۲۸)	دوری از تنبیه	عفو و تعافل، توازن و تناسب خطا با تنبیه
امام علی(ع) فرمودند: راه اصلاح خویان به اکرام و بزرگداشت آن‌ها و اصلاح افراد شرور به تنبیه و عقاب آن‌هاست(بحارالانوار، ج ۷۸: ۸۲)	توجه به تنبیه متناسب با خصوصیات عمل	اصلاح، احترام، افراد شرور، تنبیه

جدول (۷): استخراج مولفه‌های سبک تربیتی از دیدگاه ائمه اطهار(ع)

مولفه‌ها	مقوله اصلی	مقوله فرعی	کدها
مولفه‌های سبک تربیتی از دیدگاه ائمه اطهار(ع)	محبت	-رابطه بین محبت و رفتار عملی -حدود محبت -رابطه بین محبت و رحمت الهی -حفظ حرمت -سرترین عمل	-تواضع کردن -در آغوش گرفتن -بوسیدن -تمجید جسمی و روحی -آموزش والدین -دوست داشتن
	آزادی	-عدم اجبار -بازی و پرورش قوه تعقل -محدودیت سنی -حق آزادی	- آزادی کودک -فعالیت کافی -آزادی در ۷ سال اول - ندادن فرصت کافی به کودک
	کنترل	-صلاحیت کنترل -کنترل و نظارت والدین -خودکنترلی -پیشگیری	-کنترل حالات و رفتار کودک -انتخاب دوست مناسب -دقت در فرایند آموزش -حق دوستی -انتخاب آگاهانه -جداسازی بستر خواب -آثار نیکویی همنشینی با دوستان مثبت
	توانایی و وسیع	-ظرفیت متفاوت کودکان -توجه به سطح انتظار و نیاز -عدم توان و نافرمانی در آینده	-امر به روزه و نماز -سن ۵ و ۷ سال -سن تکلیف -پرهیز از کارهای سخت
	تشویق	-تقدیم عفو بر تنبیه -تناسب بین رفتار و عمل -پرورش شخصیت و کرامت کودک -حدود تشویق	-تاکید بر الفاظ مثبت -تمجید و وصف معقول کودک -تشویق مناسب -دوری از چاپلوسی و تملق -اعتدال
	تنبیه	-حدود تنبیه -تناسب تنبیه و عمل -الویت عفو به جای تنبیه -آگاهی دادن با رفتار عملی و زبان	عدم افراط و تفریط، توجه به زیاده روی در سرزنش، دوری از خشم و لجاجت، تنبیه به اندازه جرم، منافات داشتن روشهای خشن با خصلتهای نیکو

نقد سبک‌های تربیتی براساس دیدگاه ائمه اطهار

با عنایت به دیدگاه ائمه اطهار(ع)، خانواده، بستری مناسب برای شکل دادن به شخصیت و رشد و رفاه اجتماعی فرزندان بوده و سبک‌های تربیتی مناسب، در سلامت جسمی و روانی و تثبیت خصوصیات اخلاقی آنها موثراند. یکی از مولفه‌های سبک تربیتی از دیدگاه ائمه اطهار(ع) مولفه مهرورزی و محبت است. والدین در سبک مقتدرانه در تعاملات خود با فرزندان گرم هستند و اغلب از تقویت مثبت برای هدایت رفتار استفاده کرده و همچنین بازخواست و تنبیه را نیز بکار می‌برند. در سبک تربیتی مستبدانه، والدین انتظارات بسیار بالایی از فرزندان خود دارند و در تعامل با آنها محبت کم نشان می‌دهند. آنها نسبت به فرزندان بی‌علاقه بوده و حتی گاهی آنها را طرد می‌کنند (بامریند، ۲۰۱۰: ۸۱). در سبک تربیتی سهل‌گیرانه نیز والدین نسبت به فرزندان خود به محبت افراطی روی می‌آورند. هر چند ممکن است این والدین، با عاطفه باشند، ولی شکست آنها در نظم‌دهی به رفتار فرزندان می‌تواند به عزت نفس پایین منجر شود. در سبک تربیتی غفلت‌انگارانه نیز والدین هیچگونه رابطه صمیمی و با محبت با فرزند برقرار نمی‌کنند (هوسکینز، ۲۰۱۴: ۲۱۵). همچنین توجه به محبت بالا در سبک تربیتی مقتدرانه، رسیدن به رفتار مستقل، بلوغ و جذب فرزندان در خانواده است اما در سبک تربیتی اسلام، ابراز محبت برای رشد معنوی و اخلاقی فرزندان می‌باشد و علت توجه و محبت به فرزند، ادای مسئولیت و تکلیف الهی برای تحقق بندگی و قرب الهی و تربیت فرزندان مسئولیت‌شناس و پرورش و تعالی او به سوی کمال واقعی است (فرمهنی، ۱۳۸۸: ۷۷). در سبک تربیتی ائمه اطهار(ع) بهترین رابطه میان والدین و فرزندان، رابطه همراه با مهرورزی و محبت می‌باشد (قدسی، ۱۳۹۳: ۱۳). طبق این دیدگاه، اطاعت اجباری فرزند و افراط و تفریط در محبت، روش صحیح تربیت نیست و نمی‌تواند با توفیق همراه باشد و همچنین به علت تفاوت‌های زیستی دختران و پسران، نحوه تربیتی دوگانه ایی را برای آنها در نظر گرفته است. ائمه اطهار(ع) به مولفه آزادی توجه ویژه ایی داشته و هفت سال اول زندگی فرزندان را دوره آزادی آنان در نظر گرفته‌اند. البته آزادی مورد نظر ائمه اطهار(ع)، آزادی مطلق که سبب به خطر افتادن منافع دیگران باشد، نیست. سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه، نهایت آزادی را برای فرزند درخواست کرده و معتقد است

اگر آزادی در کودک محدود شود، اعتماد به نفس خود را از دست داده و سبب ایجاد عدم رشد «خود ارزشمندی» در کودک می‌شود. لذا در این سبک تربیتی والدین حداکثر آزادی را در مسیر رشد و تعلیم و تربیت در نظر می‌گیرند. در این سبک، علیرغم در نظر گرفتن بیشترین حد از آزادی برای فرزندان، در حقیقت آزادی آنها به حضور والدین وابسته است (فریدونی، ۱۴۰۱: ۲۱۳) در صورتی که در سبک تربیتی ائمه اطهار(ع) ضمن احترام به کرامت و آزادی انسان‌ها، ضوابط و چارچوب‌هایی نیز برای فرزندان مشخص شده است. در سبک تربیتی مستبدانه نیز والدین صحبت‌های کلامی، خودمختاری و آزادی و استقلال را برای فرزندان منع می‌کنند (هووین، ۲۰۰۶: ۲۰۰۶) در حالی که در سبک تربیتی ائمه اطهار(ع) آزادی بر روی یک محور قرار گرفته و با توجه به سن فرزند، حدود آزادی تفاوت پیدا می‌کند. در سبک تربیتی مستبدانه آزادی در حد بسیار پایین برای فرزندان اعمال شده در نتیجه، فرزندان زیر هفت سال، فرزندان خواهند بود با دلبستگی اجتنابی که دیدگاه بدبینانه‌ای نسبت به روابط خودشان با دیگران داشته و احتیاج به برقراری رابطه با دیگران را انکار می‌کنند (بایرامی، ۲۰۱۵). این فرزندان مهارت‌های پایینی در مقابله با استرس داشته و از تفکر انعطاف پذیر به دور هستند. در سبک تربیتی سهل گیرانه نیز والدین حق انتخاب، استقلال و آزادی زیادی به فرزندان می‌دهند (کشاورز، ۲۰۰۹). از آنجا که سبک فرزندپروری مقتدرانه نزدیک ترین سبک به سبک تربیتی اسلام معرفی شده اما این سبک برای همه موقعیت‌ها (بخصوص فرزندان سخت) قابل اجرا نیست (کوتامان، ۲۰۱۳: ۳۰). هر یک از سبک‌های تربیتی ارائه شده توسط بامریند، مولفه آزادی را به شکل ثابتی به کار می‌برند اما در سبک فرزندپروری بر اساس نظر ائمه اطهار(ع)، با توجه به سن و وضعیت کودک، یک سبک گردش و دوار مشاهده می‌شود. در سبک تربیتی ائمه اطهار(ع)، مولفه کنترل در تربیت فرزندان از جایگاه والایی برخوردار است. در برخی از سبک‌های تربیتی از جمله سبک غفلت انگارانه، به دلیل عدم کنترل و تعهد، فرزندان از حمایت والدین برخوردار نیستند و والدین نیز از نیازهای فرزندان آگاهی ندارند (کوخابی، ۱۳۹۴). در سبک تربیتی سهل گیرانه نیز والدین فرزندان خود را تحت نظارت نداشته و از آن‌ها توقعی ندارند و در تنبیه یا پاداش دادن به رفتارهای فرزندان خود چندان جدی نیستند (وفاپور، ۱۳۹۸: ۱۳۸). در سبک

تربیتی مستبدانه نیز والدین محدودیت‌ها و کنترل جدی برای فرزند وضع می‌کنند و به آنها اجازه تبادل کلامی محدودی می‌دهند (سانتراک، ۲۰۱۱). سبک تربیتی مقتدرانه نیز با کنترل و پذیرش زیاد والدین مشخص می‌شود در صورتی که در سبک تربیتی ائمه اطهار (ع) کنترل و پاسخدهی متناسب، متعادل و به دور از افراط و تفریط مشخص می‌شود. در چهار سبک تربیتی، هدف، کنترل کودکان است اما طبق دیدگاه ائمه اطهار (ع)، هدف از سبک تربیتی، رشد و تحول همه جانبه فرزندان در راستای اهداف متعالی می‌باشد. این سبک تربیتی تلاش والدین برای شکوفاسازی فطرت، فضیلت‌خواهانه است (خنکدار طارسی، ۱۳۹۵: ۸۴). کنترل زیاد والدین در برخی از سبک‌های تربیتی برای یکپارچه‌سازی و جذب فرزندان در خانواده است (بامریند، ۱۹۹۱: ۵۷) اما در سبک تربیتی ائمه اطهار (ع)، پاسخدهی و کنترل به موقع برای رشد معنوی و اخلاقی، بخصوص رشد اخلاق انسانی و تحولات شناختی و عاطفی است. بنابراین نظارت منطقی و حتی المقدور غیرمستقیم و بر محور تعادل و حق محوری، از ویژگی‌های اساسی سبک تربیتی ائمه اطهار (ع) می‌باشد. مولفه توانایی و وسع یکی از مولفه‌های سبک تربیتی ائمه اطهار می‌باشد. فرزندان در مقاطع مختلف سنی، ظرفیت‌ها و توانمندی‌های متفاوتی دارند. در سبک تربیتی سهل‌گیرانه، والدین از بکارگیری هر گونه سخت‌گیری یا کنترل می‌پرهیزند و فرزندان آنها هر کاری را هر وقت که بخواهند، حتی خارج از توان (بهمنی، ۱۳۸۷: ۱۸) و اجازه تصمیم‌گیری در هر سنی را، حتی اگر قادر به انجام آن کار نباشند، را به آنها می‌دهند (رفاهی، ۱۳۹۸: ۱۷۰). اما در سبک تربیتی ائمه اطهار (ع) والدین نسبت به فرزندان نظارت داشته و انتظارات بیش از توان از آنها ندارند (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۲۲: ۱۱۴). در سبک تربیتی مستبدانه انتظارات والدین براساس توانایی‌های فرزندان نبوده و برای آنان قوانین سخت و خارج از توانایی وضع می‌کنند. حتی والدین حاضر به توضیح برای ارائه دلیل نیستند (سانتراک، ۲۰۱۱). در سبک تربیتی مقتدرانه نیز والدین مقررات سختی را برای فرزندان وضع می‌کنند و از آنها انتظار دارند تا مستقل باشند لذا همین امر سبب می‌شود تا فرزندان مجبور شوند کارها و مسئولیت‌هایی را حتی خارج از توان خود انجام دهند. این امر در نهایت منجر به وجود آمدن فرزندان با خویشتن‌داری ضعیف، بروز احساس طرد شدگی، فرزندان پرخاشگر و افسرده می‌شود که بعضاً تمایل به بزهکاری

و انحرافات اجتماعی نیز در آنان مشاهده شده است (همان: ۲۵۴). در دیدگاه ائمه اطهار(ع) والدین باید ناتوانی فرزند را بر او ببخشایند (حرانی، ۱۴۰۴: ۲۶۳). روش مرحله‌ای نمودن تکالیف یا تجدید نظر در تکالیف یکی از مظاهر اصل مسامحت در سبک تربیتی ائمه اطهار(ع) است. انعطاف‌پذیری بالای سبک تربیتی اسلامی حکایت از شکل‌گیری توانایی خودتعیین‌گری در فرزندان دارد چرا که مهمترین عامل در نحوه شکل‌گیری این توانایی، ظرفیت فردی و توان فرزند است. این توانایی سبب بهبود مهارتهایی از جمله: انتخاب و تصمیم‌گیری، مهارت حل مسأله، دست‌یابی به مهارتهای خودمدیریتی، خودآگاهی و درک از خود می‌شود (شجاعی، ۱۳۹۶: ۲). بنابراین، برخورداری از سبک تربیتی دینی، سیستم سازمان‌یافته‌ای از باورها، شامل سنت، ارزش‌های اخلاقی، رسوم و مشارکت در یک جامعه دینی برای اعتقاد راسخ تر به خدا یا یک قدرت برتر است (والش، ۲۰۰۵). یکی از مولفه‌های سبک تربیتی از دیدگاه ائمه اطهار(ع) مولفه تشویق می‌باشد. در سبک تربیتی مستبدانه والدین ارزش زیادی برای اقتدار خود قائل‌اند و تشویق در این سبک تربیتی جایگاهی نداشته و محور روابط بر اساس قدرت و خشونت است (پرچم، ۱۳۹۱: ۱۲۱). در این سبک، به جای تشویق از تنبیه‌های قوی استفاده می‌شود که اختلال در پردازش فرزندان نسبت به پیام‌ها و صحبت‌های والدین و دیگران را در پی داشته و همواره در ترس دائم به سر می‌برند (لایل، ۲۰۰۲). در سبک تربیتی سهل‌گیرانه نیز والدین بی‌قید و شرط، پاسخگویی نیازهای فرزندان بوده و آنان را بی‌دلیل تشویق می‌کنند (پرچم، ۱۳۹۱: ۱۲۸). اگرچه والدین در سبک مقتدرانه در تعاملات خود با فرزندان، از تشویق و تقویت مثبت برای هدایت رفتار استفاده می‌کنند ولی در حفظ معیارها قاطعیت دارند و در مواردی به بازخواست و تنبیه نیز متوسل می‌شوند (پناهی، ۱۳۹۷: ۱۱۸) اما در دیدگاه ائمه اطهار(ع) والدین حتی المقدور از قهر و خشونت همراه با تنبیه بدنی طولانی مدت پرهیز می‌کنند (مجلسی، ۱۴۰۳: ۱۱۴). به اعتقاد ائمه اطهار(ع)، تنبیه و سرزنش کردن، میزان لجاجت در کودکان را بیشتر می‌کند (نهج البلاغه، نامه ۳۱). در سبک تربیتی ائمه اطهار(ع) مولفه تنبیه از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. از ویژگی‌های برجسته سبک تربیتی مستبدانه، تربیت فرزند در زمان خشم که همراه با ارتباط کلامی نامطلوب، نظم و انضباط شدید و تنبیه می‌باشد (کوخایی، ۱۳۹۴) در این سبک، والدین خود

رای و مستبد سعی می‌کنند رفتار کودکانشان را مطابق با مجموعه ای از معیارها شکل دهند و کنترل و ارزیابی کنند (کرامر، ۲۰۱۱) اما در دیدگاه ائمه اطهار (ع)، والدین، اهداف و انتظارات روشنی را در جهت قرب الهی و رسیدن به معبود برای فرزندان ترسیم کرده و از تربیت هنگام خشم و مبتنی بر بکارگیری کلمات زشت و تنبیه نهی شده اند (کلینی، ۱۳۶۷، ج ۷: ۲۶۰). در سبک تربیتی سهل گیرانه نیز والدین محبت افراطی نسبت به فرزندان داشته اما در بسیاری از موارد بخاطر تحمل بیش از اندازه رفتار فرزندان به مرحله انفجار رسیده و شدیداً آنها را مورد تنبیه قرار می‌دهند (پرچم، ۱۳۹۱: ۱۲۹). همچنین در سبک تربیتی مقتدرانه، والدین در صورت لزوم از بازخواست و تنبیه استفاده می‌کنند در صورتی که در دیدگاه تربیتی ائمه اطهار (ع)، احترام گذاشتن به فرزند، حفظ شخصیت فردی و اجتماعی، حفظ روحیه استقلال و اعتماد به نفس او نزد همسالان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد. در سبک تربیتی سهل انگارانه والدین در تنبیه فرزندان جدی نیستند و انتظار رفتار عاقلانه از آنان ندارند. آنها اجازه تنظیم رفتار را به فرزندانشان می‌دهند و به ندرت قواعدی را برای نظارت بر رفتار آنها وضع می‌کنند (عزیزی، ۱۳۹۷: ۷۷). در این سبک، والدین سخت گیری نسبت به کارها و فعالیت‌های فرزندان انجام می‌داده و با تنبیه و سرزنش، فرزندان را مورد بی مهری خود قرار می‌دهند (پرچم، ۱۳۹۱: ۱۳۱) در مقابل در سبک تربیتی ائمه اطهار (ع) به والدین نسبت به غفلت در مورد فرزندان هشدار داده تا در قبال سرنوشت فرزندان خود مسئول باشند. در سبک مقتدرانه، والدین در برابر کارهای فرزندان، آنها را مورد بازخواست و تنبیه در موقعیت‌های تشخیصی قرار می‌دهند اما در دیدگاه ائمه اطهار (ع) اگر والدین از فرزندان ناراحت شوند، واکنش نامناسب نشان نمی‌دهند چرا که در این دیدگاه اگر فرزندان در مقابل هر خطایی با سرزنش و تنبیه والدین روبه‌رو شوند، احساس مجرم بودن به آنها دست می‌دهد لذا، در تربیت فرزندان نباید از کارهای آنها و آنچه انجام می‌دهند، عیب جویی، و آنها را مورد سرزنش قرار داد (خنکدار طارسی، ۱۳۹۵: ۸۵). در سبک تربیتی ائمه اطهار (ع) نگاه به تنبیه نوعی آگاهی دادن به افراد است. براین اساس در تنبیه، خشونت و تحمیل آرا و اندیشه‌ها جایی نداشته (مجلسی، ۱۴۰۳: ۱۱۴) و تنبیه بر محور تعادل و مبتنی بر ضوابط شرعی می‌باشد. در سبک تربیتی رایج (بخصوص سبک تربیتی بامریند)، پرسشهای مطرح شده برای هر سبک

تربیتی، بصورت کلی مطرح شده و مشخص نشده است که برای چه جنسیتی از فرزندان می‌باشد لذا بر اساس همان مباحث، شیوه‌های تربیتی برای هر دو جنس (فرزند دختر و پسر) ارائه می‌شود. از طرفی دیگر، نظریه پردازان غربی در سبک‌های تربیتی به توانمندی‌های فرزند و دوره‌های رشد در به کارگیری سبک مناسب هر دوره توجه کافی رانداشته و گاه تناقض‌های زیادی در نتایج یافته‌های آنان مشاهده می‌شود. در سبک تربیتی رایج، زمینه خودکنترلی و مدیریت بر خویشتن وجود ندارد اما در سبک تربیتی ائمه اطهار(ع) اعتقاد به خداباوری و پاسخگو بودن به اعمالش بعد از مرگ، بهترین عامل در تحقق تقویت کنترل درونی است. با همه این تفاسیر، سبک‌های تربیتی رایج در درون خود دارای ابهامات و تناقضاتی هستند که توجه به سبک تربیتی ائمه اطهار(ع) می‌تواند چارچوبی برای حل بسیاری از این مشکلات را فراهم آورد.

بحث و نتیجه گیری

یکی از مولفه‌های سبک تربیتی از دیدگاه ائمه اطهار(ع) مولفه مهرورزی و محبت است. در سبک مقتدرانه اساس ارتباط بر محبت بالا و کنترل بالا است. سبک تربیتی مستبدانه، نظارات بسیار بالایی حاکم بوده و در سبک سهل گیرانه، محبت بدون کنترل است و در سبک غفلت انگارانه هیچگونه رابطه صمیمی و با محبت با فرزند مطرح نیست. طبق دیدگاه ائمه اطهار(ع) محبت و کنترل به جا و مناسب ملاک تربیت قرار می‌گیرد. هر یک از سبک‌های فرزندپروری، مولفه آزادی را به شکل ثابتی به کار می‌برند که برخی کاملاً رها برخی کاملاً محدود است، در حالی که در سبک تربیتی ائمه اطهار(ع) آزادی دارای حد و مرز بوده بر روی یک محور قرار گرفته و با توجه به سن فرزند، حدود آزادی تفاوت پیدا می‌کند. در مولفه کنترل، در سبک غفلت انگارانه و سهل گیرانه، کنترل و نظارت کم بوده و تا حدی رها شده و در سبک تربیتی مستبدانه و مقتدرانه کنترل بالا است اما در سبک تربیتی ائمه اطهار(ع) کنترل و پاسخدهی متناسب، متعادل و به دور از افراط و تفریط مشخص می‌شود. در مولفه توانایی و وسع، در سبک تربیتی سهل گیرانه، والدین به فرزندان خود اجازه تصمیم‌گیری در هر سنی را، حتی اگر قادر به انجام آن کار نباشند، را می‌دهند. در سبک

تربیتی مستبدانه انتظارات والدین براساس تواناییهای فرزندان نبوده و برای آنان قوانین سخت و خارج از توانایی وضع می‌کنند. در سبک تربیتی مقتدرانه نیز والدین مقررات سختی را برای فرزندان وضع می‌کنند و از آنها انتظار دارند تا مستقل بوده و مجبور به انجام کارهای خارج از توان باشند اما طبق دیدگاه ائمه اطهار(ع)، والدین آنچه را فرزندان در توان دارند و انجام می‌دهند از وی می‌پذیرند و کارهای بیش از توان از او نمی‌خواهند. در مولفه تشویق، در سبک تربیتی مستبدانه والدین ارزش زیادی برای اقتدار خود قائل اند و تشویق در این سبک تربیتی جایگاهی ندارد. سبک تربیتی سهل گیرانه نیز والدین بی قید و شرط، پاسخگویی نیازهای فرزندان بوده و آنان را بی دلیل تشویق می‌کنند. اگر چه والدین در سبک مقتدرانه در تعاملات خود با فرزندان، از تشویق و تقویت مثبت برای هدایت رفتار استفاده می‌کنند ولی در حفظ معیارها قاطعیت دارند و در مواردی به بازخواست و تنبیه نیز متوسل می‌شود. اما سبک تربیتی اهل بیت(ع) در مولفه تشویق بر تعریف و تمجید به جا از کودکان، عکس العمل مناسب و محبت آمیز بعد از انجام کار خوب و تمجید و وصف معقول فرزندان تاکید دارد. در سبک تربیتی ائمه اطهار(ع) تنبیه به مثابه سازوکاری آگاهی بخش و هدایتگر تلقی می‌گردد. بر پایه این نگاه، تنبیه عاری از هرگونه خشونت، تحمیل و اعمال قدرت یکسویه بوده و در چارچوبی تعادل محور و منطبق بر موازین شرعی تعریف می‌شود. در این سبک تربیتی، هدف غایی نه سرکوب و تهدید، بلکه ارتقای بینش، رشد اخلاقی و تصحیح رفتار از طریق آگاهی بخشی مسئولانه است. در نهایت، هر یک از سبکهای تربیتی رایج، مولفه‌ها را به شکل ثابتی به کار می‌برند اما در سبک تربیتی بر اساس دیدگاه ائمه اطهار(ع)، با توجه به سن و وضعیت کودک، یک سبک گردشی و دوار مشاهده می‌شود لذا، با توجه به این سبک چرخنده، ائمه اطهار(ع) هر کدام از این سبک‌ها را مناسب دوره سنی خاصی می‌دانند.

Reference

- Nahj al-Balagha. [In Persian]
- Ahangaranzabi, Ahad, Sharifidaramidi, Parviz, Farajzadeh, Rabab (2011). The relationship between parenting styles and aggression among adolescents in Shabestar city, Quarterly Journal of Cognitive and Behavioral Sciences Research, Year 1, Issue 1, pp. 1-8. [In Persian]
- Assertive patterns and practices on adolescent development. *Parenting*, 10, 157–201.
- Awizus. A. Koenig. M. Vaisarova. J(2022). Parenting Styles and Their Effect on Child
- Azizi, Marzieh Monirpour, Nader (2018). Study of permissive parenting style of parents with behavioral disorders in children, Quarterly Journal of Psychology, 7th Year, No. 7. [In Persian]
- Bahmani, Tahereh (2008). Comparison of parenting styles and writing ability in female students with writing disabilities and normal students in the fourth grade of elementary school, Quarterly Journal of Exceptional Education, No. 87. [In Persian]
- Banari, Alihamat (2015). Principles of Parenting in the Lifestyle of the Ahl al-Bayt (AS). Two Scientific Research Quarterly Journals of Islamic Studies and Psychology, Year 9, Issue 16, pp. 135-152. [In Persian]
- Baumrind, D. (1991) Effective parenting during the early adolescent transition. In Family
- Baumrind, D.; Larzelere, R.E.; Owens, E.B. (2010) Effects of preschool parents' Power:–
- Bayrami M, Keshavarzi S. (2015). Prediction of homesickness changes from attachment styles an peer relationship. *JPs.*;22(2):137-52.
- Chen. Z (2022). The influence of psychological control in parenting on children. *BCP Social Sciences & Humanities*. Volume 20.PP. 91-98.
- Chitgari, Rabeha (2013). Educational differences between girls and boys from the perspective of the Quran and Hadith, Master's thesis, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Faculty of Literature and Humanities. [In Persian]
- Chowdhury, S Mitra, M. (2015) Parenting Style and Altruistic Behavior of Adolescents' life. *Journal of Research in Humanities and Social Science*. Volume 3 ~ Issue 6 pp:20-24.
- Cramer, P. (2011) "Young Adult Narcissism: A 20 Year Longitudinal Study of the Contribution of Parenting Styles, Preschool Precursors of Narcissism, and Denial". *Journal of Research in Personality*, No. 45 (1), p. 19°28.
- Development and Outcome. *Journal Of Student Research*. Volume 11 Issue 3.PP 1-10.
- Eftekhari. A. Bakhtiari. M. Sam Kianimoghadam. A. (2022). The Relationship between the Attachment Styles of Children, Parenting Styles, and the Socio-Economic Status of parents. *Journal of Community Health Research* 2022; 11(4): 249-255.
- Farahini Farahani, Mohsen; Mirza Mohammadi, Mohammad Hassan; Amir Salari, Ali (2009). Study of moral education from the perspective of Imam Sadiq (AS) (fundamentals, principles, educational methods). *Scientific research bimonthly Daneshvar Behaviour, Shahed University*. Year 16, No. 39. [In Persian]
- Fereydouni, Mohammad Reza, Moussavian, Seyed Meysam (1401). Analysis and exploration of the freedom scale in parenting styles with Islamic teachings. *Quarterly Journal of Islamic Lifestyle with a Health Focus*, Year 6, Issue 1. [In Persian]
- Goplan, G. (2009). Foster parenting and adolescent mental health. Unpublished doctoral dissertation, Columbia university.
- Gulabi, Fatemeh, Alizadeh Eghmad, Mohammad Bagher, Zarezadeh Ardeshir, Leila (2018). Parenting style and feelings of humiliation: a study of women over 15 years old living in

- ten districts of Tabriz city, Quarterly Journal of Women in Culture and Art, Volume 10, Issue 3. [In Persian]
- Gunty, Buri. (2008). Parental Practices and the Development of Maladaptive Schemas Online Submission, Paper presented at the Annual Meeting of the Midwestern Psychological Association (Chicago, IL, May 2008. 33 pp.
- Harrani, Abu Muhammad al-Hasan (1414). Tuhf al-Uqol. Correction and commentary by Ali Akbar Ghaffari. Qom: Islamic Publishing Institute. [In Persian]
- Hasan, S. Teresa, A. Tina Widjaja, N(2023). Relationship between Parenting Style, Family Relationship and Emotional Behavioral Problems among Elementary-School Children. Jurnal Kedokteran Meditek. vol. 29 No. 2, pp, 120-128.
- Hayek, J., Schneider, F., Lahoud, N., Tueni, M., & de Vries, H. (2022). Authoritative parenting stimulates academic achievement, also partly via self-efficacy and intention towards getting good grades. In PLoS ONE (Vol. 17, Issue 3 March;
- Heaven, P. C. L. Ciarrochi, J. (2006), perceptions of parental styles an psychotics in youth: A prospective analysis, personality and individual differences, 41:61-70.
- Hillstrom, K. A. (2009), Are acculturation and parenting style related to academic achievement among Latino students? A Dissertation Presented for the Degree Doctor of education, University of Southern California.
- Hoskins H, D, (2014) Review Consequences of Parenting on Adolescent Outcomes Societies, 4, 506-531 . Journal of Youth and Adolescence, 33(3), 213-220. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0265595>
- Hurr Ameli, Muhammad ibn Hassan (1988). Wasa'il al-Shi'ah. Vol. 6. Tehran: Islamiyya Bookstore. [In Persian]
- Ibn Abi al-Hadid, Abdul Hamid ibn Hibullah (1380). Explanation of Nahjul al-Balagha, researched by Muhammad Abul-Fadl Ibrahim, Beirut: Dar Ihya al-Ul-Arabi.[In Persian]
- Kayanti, D. D., Noviani, L., Yustitiya, N., & Wulandari, D. (2020). Hubungan pola asuh permissive negligent ibu terhadap kecenderungan kenakalan remaja di SMAN X. INQUIRY: Jurnal Ilmiah Psikologi, 11(2), 115-132. <https://journal.paramadina.ac.id/index.php/inquiry/article/view/455/206>.
- Keshavarz, S. Baharudin, R. (2009), parenting style in a collectivist culture of Malaysia, European Journal of social sciences, 10: 1
- Khadaroo, A., & MacCallum, F. (2021). Parenting of Adolescent Single Children: A Mixed-methods Study. Journal of Family Issues, 42(12), 2896-2919. <https://doi.org/10.1177/0192513X21993180>
- Khankhdar Tarsi, Masoumeh, Salahshouri, Ahmad, Vakili, Hadi (2016). A critical study of the authoritative parenting style based on the views of the Holy Imams (peace be upon them), Quarterly Journal of Research on Islamic Education Issues, Year 24, New Volume, No. 33. [DOR: 20.1001.1.22516972.1395.24.33.3.4](https://doi.org/10.122516972.1395.24.33.3.4) [In Persian]
- Kimble BA. (2015) The parenting styles and dimensions Questionnaire: a reconceptualization and validation Oklahoma: Oklahoma State University;
- Kokhaei, Azad, Roudmoqdas, Ramezan Ali (2015). Study of parenting styles in Islamic sources, Quarterly Journal of Insight in Islamic Education, Year 13, Issue 36. [In Persian]
- Kostasios, L. (2024). Parenting styles and their impacts on children: A comparative study. International Journal of Science and Research Archive, 2024, 11(01), 765-767.
- Kotaman, H. (2013) Freedom and Child Rearing: Critic of Parenting Practices from a New Perspective. Procedure - Social and Behavioral Sciences. Volume 82, 3 July 2013, Pages

- Koulaini, Mohammad Taqi (1996). Usul al-Kafi. Persian translation and commentary by Ayatollah Koh Kamarai. Tehran: Islamic Propaganda Organization, Oswah Publications. [In Persian]
- Krishnapradeep.S.Ekanayake. R. Weerasooriya. N.Hewamalage. A. Wickramasinghe.P. Mudiyanse. RM(2024). Association Between Parenting Styles Advocated by Midwives and Mothers' Parenting Style. Sri Lanka Journal of Medicine Vol. 33 No.2.
- Kusuma Dewi, R . Sumarni, S.(2023). Parenting style and family empowerment for children's growth and development: a systematic review. Journal of Public Health in Africa; volume 14(s2):2582.
- Laible,D.,& Thompson,R. (2002). Mother-child conflict in toddler years:Lesson in emotion,morality, and relationships. Child Development,73,1187-120 3.
- Li. D. . Li. W. Zhu.X.(2023). Parenting style and children emotion management skills among Chinese children aged 3–6: the chain mediation effect of self-control and peer interactions. **Frontiers in Psychology**. TYPE Original Research PUBLISHED 18 September. DOI 10.3389/fpsyg.2023.12319.
- Majlisi, Muhammad Baqir (1403). Bihar al-Anwar. Beirut: Darahiyā al-Turaht al-Araby.
- Mensah. S.O. Kofi Gyimah. E.(2018). The Role of Permissive and Neglectful Parenting Style in Determining the Academic Performance of Adolescents in the Senior High Schools in the Birim Municipality. Journal of Education and Practice .ISSN 2222-1735 (Paper) ISSN 2222-288X (Online) Vol.9, No.4 . www.iiste.org.
- Merdovic. B. Bogdan Pocuca. M. Dragojovic. J. (2024). Parental Supervision and Control as a Predictive Factor of Juvenile Delinquency. International Journal of Cognitive Research in Science Engineering and Education 12(1):239-250.
- Motaghi Handi, Hossamuddin (1409). Kanzal Amal in Sunan al-Aqwal and al-Al-Afwal. Beirut: Al-Rasalah Institute. [In Persian]
- Muhliawati. Y. Purwadi. P (2023). The effect of permissive parenting style and peer pressure on disruptive behavior: An explanatory study. Journal of Professionals in Guidance and Counseling. 4(1). 29-41. Available online at <https://journal.uny.ac.id/index.php/progcouns>
- Niemiec, C. P., Lynch, M. F., Vansteenkiste, M., Brenstein, J., Deci, E. L., & Ryan, R. (2016). The antecedents and consequences of autonomous self-regulation for college: A self-determination theory perspective on socialization. Journal of Adolescence, 2: 761-775.
- Nikonejad, Maryam, Rezaei, Mohammad Hashem, Seifi, Mohammad (2019). Development and validation of the desired model of love and kindness in education, Quarterly Journal of Research in Educational Systems, Volume 14, Special Issue. [In Persian]
- Nur. H. Setyaningrum. P. Novandita. A(2021). Permissive, Authoritarian, and Authoritative Parenting Style and Smartphone Addiction on University Students. Journal of Educational, Health and Community Psychology Vol 10, No 3, 2021 E-ISSN 2460-8467.
- Panahi, Ali Ahmad (2018). Introducing the Bamran parenting style and its evaluation with a view to Islamic social-ethical propositions, Quarterly Journal of Islamic Social Research, No. 117. [In Persian]
- Parcham, Azam; Fatehizadeh, Maryam; Elahyari, Hamideh (2012). Comparing the styles of permissive parenting with the responsible parenting style in Islam. Quarterly Journal of Research on Islamic Education Issues. Vol. 20, No. 14, pp. 115-128. https://iej.ihu.ac.ir/article_200808.html [In Persian]
- Purwaningtyas, F. D. (2020). Pengasuhan permissive orang tua dan kenakalan pada remaja. Jurnal Penelitian Psikologi, 11(1), 1–7. <https://doi.org/10.29080/jpp.v11i1.337>.
- Qudsi, Ali Mohammad, Ghaemi, Morteza (2014). A comparative study of parenting styles with the parenting style of Imam Ali (AS) in the thirty -first letter of Nahjul-Balagha, Quarterly Journal of Nahjul-Balagha Research, Year 2, Issue 8. [In Persian]

- Refahi, Jhaleh, Taheri, Mohammad (2019). Predicting mothers' parenting styles based on their primary schemas and attachment styles, *Quarterly Journal of Women and Society*, Year 10, Issue 1. [In Persian]
- Reitman, D., Rhode, P. C., Hupp, S. D. A., & Alt obello, C. (2002). Development and validation of the parental authority questionnaire revised. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 24, 119-127.
- Rinaldi, C. M; Howe, N. (2011). Mothers' and fathers' parenting styles and associations with toddlers' externalizing, internalizing, and adaptive behaviors. *Early Childhood Research Quarterly*, 27(2): 266-273.
- Samah BA. (2009), Perceived parental overprotection and separation anxiety: Does specific parental rearing serve as specific risk factor. *Asian J Soc Sci.*;5(11):109.
- Santrock, John W. (2011) *Life-span development*, Published by McGraw-Hill, an imprint of The McGraw-Hill Companies Avenue of the Americas, New York. Schaufeli, W.B.
- Sayyid Razi, Muhammad ibn Husayn, (1414). *Nahjul-Balagha* (by Subhi Saleh), Qom, Hijrat Publications. [In Persian]
- Shojaei, Setareh, Khanzadeh, Abbasali, Khaghani Nejad, Mohammad Saber, Shahin, Maryam, Ahangar Ghorbani, Zohreh, Zahir, Mahboobeh (2017). The role of parenting style in predicting the self-determination ability of siblings of children with developmental disabilities, *Quarterly Journal of Disability Studies*, No. 7. [In Persian]
- Tabarsi, Hassan Ibn Fadl (1408) *Makarim al-Akhlaq*. Bita: Manshurat al-Sharif al-Radi. [In Persian]
- Tahir.Z.Quratulani. A(2024). Perceived Parenting Styles, Emotional Intelligence and Conflict Resolution Styles among Young Adults. *International Journal of Psychology* ISSN 2957-6881 (Online) Vol 9, Issue 5, No. 5, pp 60 – 76.
- Transitions; Cowen, P.A., Hetherington, H., Eds.; Erlbaum: Hillsdale, NJ, USA.,; pp. 111-164.
- Vafapour, Hosna, Molaei Pardeh, Ali, Moradi, Asiyeh, Karimi, Parvaneh (2019). The role of parenting styles and religious orientation of parents in predicting the spiritual intelligence of their children, *Quarterly Journal of Psychology*, Year 8, Issue 1. [In Persian]
- Vostanis P, Graves A, Meltzer H, Goodman R, Jenkins R, Brugha T. (2006). Relationship between parental psychopathology parenting strategies and child mental health. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*; 41: 509-514.
- Walsh, f, (2005). *Spirituality in Family Therapy*, Guilford Press, p5-20.
- Yamini. M. Bagheri nia. H (2017). Can Parenting Style Affect Thought Control Strategies?. *Health Education and Health Promotion (HEHP)* Vol. 5 (4).
- Yanuarista Pungky Dewi.D. Winarin. R. Chrysti Suryandari. K(2023). The Effect of Authoritative and Permissive Parenting Styles on Student's Learning Achievement at Elementary School. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. https://doi.org/10.2991/978-2-38476-114-2_37.
- Younesi. S. J, Hosseinpour. A, Azkhosh. M, Safi. M ,H , Biglarian. A (2024). Understanding the Experiences of Parents in Raising Children With Autism Spectrum Disorder: A Qualitative Study. *Iranian Rehabilitation Journal*. 22(1):35-46. <http://dx.doi.org/10.32598/irj.22.1.433.12>

